

Міністерство освіти і науки України

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Факультет філології, психології та педагогіки

Кафедра психології та педагогіки

Спеціальність 053 «Психологія»

Очна форма навчання 2 курс другого (магістерського) рівня вищої освіти

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

«Психологічні особливості взаємозв'язку емоційного інтелекту та стилю мислення у студентської молоді»

Виконала студентка гр. 601-ФП
_____ . ____ . 2024 р. А.Є. Охріменко
Керівник кваліфікаційної роботи
_____ . ____ . 2024 р. К.В. Седих

Робота допущена до захисту:

В.о.завідувача кафедри психології та педагогіки Клевака Л.П.

_____ . ____ . 2024 р. _____ (підпис)

Полтава 2024

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Факультет філології, психології та педагогіки
Кафедра психології та педагогіки
Спеціальність 053 «Психологія»
Другий (магістерський) рівень вищої освіти
Освітня програма «Практична психологія»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о.завідувача кафедри психології та педагогіки, к.пед.н., доцент

_____ Л.П. Клевака
« ____ » _____ 2024 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ**

Охріменко Анастасії Євгенівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи	Психологічні особливості взаємозв'язку емоційного інтелекту та стилю мислення у студентської молоді
Мета дослідження	Визначення психологічних особливостей взаємозв'язку емоційного інтелекту та стилю мислення у студентської молоді і розробка практичних рекомендацій щодо розвитку емоційного інтелекту студентської молоді
Об'єкт дослідження	Процес розвитку емоційного інтелекту студентської молоді
Предмет дослідження	Психологічні особливості взаємозв'язку емоційного інтелекту та стилю мислення у студентської молоді
Керівник роботи	Седих К.В., д.псих.н., професор

Тема роботи затверджена наказом по університету від «09» серпня 2024 р. № 818-ф,а

2. Строк подання здобувачем роботи _____

3. Вихідні дані до роботи навчальна, наукова, довідкова і методична література, фахові періодичні видання, інші інформаційні ресурси

4. Розгорнутий план роботи

Розділ 1. Теоретичні основи дослідження емоційного інтелекту та стилю мислення студентської молоді

1.1. Сутність та компоненти емоційного інтелекту

1.2. Поняття та стилі мислення

1.3. Проблеми дослідження емоційного інтелекту та стилю мислення студентської молоді у науковій психологічній літературі

Висновки до першого розділу

Розділ 2. Методологічне обґрунтування дослідження взаємозв'язку емоційного інтелекту та стилю мислення у студентської молоді

2.1. Обґрунтування вибору психодіагностичного інструментарію

2.2. Методика дослідження рівня розвитку емоційного інтелекту В. Зарицької

2.3. Методика «Діагностика емоційного інтелекту» (Н. Холл)

2.4. Методика визначення стилю навчання й мислення

2.5. Методика визначення стилю мислення А. Харрісона та Р. Бремсона

2.6. Методика дослідження аналітичності мислення «Числові ряди» Крепеліна

Висновки до другого розділу

Розділ 3. Емпіричне дослідження взаємозв'язку емоційного інтелекту та стилю мислення у студентської молоді

3.1. Мета та завдання, організація емпіричного дослідження

3.2. Аналіз емоційного інтелекту у студентів

3.3. Дослідження стилю мислення у студентської молоді

3.4. Умови розвитку емоційного інтелекту та стилю мислення студентської молоді (можливо тренінгові вправи, програма тренінгу.....)

5. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
I	Седих Кіра Валеріївна, д.псих.н., професор		
II	Седих Кіра Валеріївна, д.псих.н., професор		
III	Седих Кіра Валеріївна, д.псих.н., професор		

6. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Відмітка про виконання
1.	Вступ. Теоретичний розділ		виконано
2.	Методичний розділ		виконано
3.	Емпіричний розділ. Висновки		виконано
4.	Оформлення роботи. Реферат		виконано
5.	Перевірка роботи кафедрою на академічний плагіат		виконано
6.	Попередній захист роботи		виконано
7.	Рецензування, підготовка до захисту		виконано
8.	Захист роботи		виконано

Студент _____ А.Є. Охріменко

Керівник роботи _____ д.псих.н., професор К.В. Седих

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА СТИЛЮ МИСЛЕННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	9
1.1. Сутність та компоненти емоційного інтелекту	9
1.2. Поняття та стилі мислення.....	13
1.3. Проблеми дослідження емоційного інтелекту та стилю мислення студентської молоді у науковій психологічній літературі.....	17
Висновки до першого розділу	20
РОЗДІЛ 2 МЕТОДОЛОГІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА СТИЛЮ МИСЛЕННЯ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	22
2.1 Опис і обґрунтування вибору психодіагностичного інструментарію	22
2.2 Методика дослідження рівня розвитку емоційного інтелекту В. Зарицької.....	23
2.3 Діагностика «емоційного інтелекту» (Н. Холл)	27
2.4 Методика визначення стилю навчання й мислення (П. Торранс, С. Рейнолдс, Т. Ригель, О. Болл)	29
2.5 Методика визначення стилю мислення А. Харрісона та Р. Бремсона	36
2.6 Методика дослідження аналітичності мислення «Числові ряди» Крепеліна.....	41
Висновки до другого розділу.....	43
РОЗДІЛ 3 ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА СТИЛЮ МИСЛЕННЯ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	45
3.1 Організація емпіричного дослідження.....	45
3.2. Аналіз рівня емоційного інтелекту у студентів	46
3.3. Дослідження стилю мислення у студентської молоді.....	53
3.3. Умови розвитку емоційного інтелекту та стилю мислення студентської молоді	57
Висновки до третього розділу	63
ВИСНОВКИ	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	70
ДОДАТКИ	75
Додаток А. Зразки бланків психодіагностики	75
Додаток Б. Первинні дані обробки результатів.....	87

ВСТУП

Емоційний інтелект є ключовим чинником успішної соціальної взаємодії та індивідуального розвитку особистості, особливо в період формування професійних та життєвих орієнтирів. Студентський вік характеризується активним становленням ціннісних установок, поглибленням самопізнання та розвитком здатності ефективно комунікувати з оточенням.

Студенти є майбутніми фахівцями, які включатимуться у робочі колективи, спільноти та професійні спільноти. Високий рівень емоційного інтелекту сприяє кращому розумінню власних почуттів і мотивів, а також емоцій інших людей. Це допомагає у формуванні здорових міжособистісних відносин, здатності до командної роботи, ефективному вирішенні конфліктів та лідерських якостях.

Студентський період часто пов'язаний з підвищеним стресом – навантаженням навчальних програм, фінансовими викликами, побудовою власної ідентичності. Особистості з розвиненим емоційним інтелектом краще керують емоціями, що позитивно позначається на їх психологічному самопочутті, зменшує ризики емоційного вигорання, депресії та тривожних розладів. Студенти із високим емоційним інтелектом більш схильні до емпатії, толерантності, поваги до різноманітності. Це не лише підвищує якість соціальних зв'язків, але й сприяє формуванню гуманістичних цінностей та громадянської відповідальності.

Актуальність дослідження полягає в тому, що комплексне вивчення емоційного інтелекту серед студентської молоді допомагає не лише виявити рівень сформованості важливих соціально-психологічних якостей у майбутніх фахівців, а й розробити практичні рекомендації для підвищення їхньої емоційної компетентності. Це сприятиме підготовці молоді до професійної діяльності, покращить якість міжособистісної взаємодії, а також забезпечить міцний фундамент для гармонійного особистісного розвитку.

Короткий аналіз стану розробки проблеми. Особливості емоційного інтелекту та стилю мислення досліджували такі автори, як Г. Айзенк, І. Бех,

Н. Білик, Т. Борисенко, Н. Гаврилюк, П. Горностай, Л. Долинська, О. Жданова, Н. Зінченко, Н. Іванова, О. Кириленко, В. Клименко, Р. Кравець, П. Лузан, І. Мельник, О. Олійник, М. Смульсон, В. Ткаченко, Ю. Хорощак, М. Шаповал, В. Шевченко, Т. Яценко та інші.

Теоретико-методологічною основою дослідження стали загальнотеоретичні положення наукової психології про емоційний інтелект та стилі мислення. Особливості стилю мислення та емоційного інтелекту досліджували такі автори, як Г. Айзенк, І. Бех, Н. Білик, Т. Борисенко, Н. Гаврилюк, П. Горностай, Л. Долинська, О. Жданова, Н. Зінченко, Н. Іванова, О. Кириленко, В. Клименко, Р. Кравець, П. Лузан, І. Мельник, О. Олійник, М. Смульсон, В. Ткаченко, Ю. Хорощак, М. Шаповал, В. Шевченко, Т. Яценко та ін..

Мета дослідження – визначення психологічних особливостей взаємозв'язку емоційного інтелекту та стилю мислення у студентської молоді і розробка практичних рекомендацій щодо розвитку емоційного інтелекту студентської молоді.

Об'єктом дослідження є процес розвитку емоційного інтелекту студентської молоді.

Предметом дослідження є психологічні особливості взаємозв'язку емоційного інтелекту та стилю мислення у студентської молоді.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати теоретичні основи дослідження психологічних особливостей взаємозв'язку емоційного інтелекту та стилю мислення у студентської молоді.

2. Теоретично обґрунтувати методичну процедуру дослідження психологічних особливостей взаємозв'язку емоційного інтелекту та стилю мислення у студентської молоді

3. За допомогою емпіричного дослідження виявити психологічні особливості взаємозв'язку емоційного інтелекту та стилю мислення у студентської молоді.

4. Визначити умови розвитку емоційного інтелекту у студентської молоді..

Гіпотеза дослідження: найбільший рівень емоційного інтелекту властивий студентській молоді з синтетичним та прагматичним стилем мислення.

Діагностичні методики:

1. Методика дослідження рівня розвитку емоційного інтелекту В. Зарицької

2. Методика «Діагностика емоційного інтелекту» (Н. Холл)

3. Методика визначення стилю навчання й мислення

4. Методика визначення стилю мислення А. Харрісона та Р. Бремсона

5. Методика дослідження аналітичності мислення «Числові ряди»

Крепеліна

Наукова новизна роботи полягає в уточненні, поглибленні, подальшому розвитку наукових уявлень про психологічні особливості емоційного інтелекту у студентської молоді, а також в комплексному вивченні цього феномену та порівнянні отриманих результатів серед студентів з різним стилем мислення.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань, досягнення мети, перевірки гіпотези використано загальнонаукові методи теоретичного рівня (аналіз, синтез, порівняння, систематизація, узагальнення науково-теоретичних та емпіричних даних), методи емпіричного дослідження (анкетування, тестування).

Теоретичне значення роботи полягає в детальному аналізі теоретичних аспектів психологічні особливості емоційного інтелекту та стилю мислення у студентської молоді.

Практичне значення роботи полягає в здійсненому дослідженні психологічних особливостей взаємозв'язку емоційного інтелекту та стилю мислення у студентської молоді. Відповідно отримані результати можна використовувати викладачам і кураторам спеціальностей з практичними цілями по розвитку емоційного інтелекту у студентської молоді..

Емпірична база дослідження. Дослідження виконувалось на базі Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» у вересні-листопаді 2024 року. У дослідженні брали участь 50 студентів, які навчаються на факультеті психології та педагогіки, з яких 22 хлопця та 28 дівчат.

Апробація. Основні ідеї та результати дослідження були представлені на науково-практичних конференціях [35; 36; 37].

Структура та обсяг роботи. Дана магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел який включає 60 найменувань (54 українською та 6 англійською мовами) та 2 додатки. У першому розділі висвітлені теоретичні основи дослідження психологічних особливостей взаємозв'язку емоційного інтелекту та стилю мислення у студентської молоді. У другому розділі подано детальний опис методів, за допомогою яких можна досліджувати психологічні особливості взаємозв'язку емоційного інтелекту та стилю мислення у студентської молоді. Третій розділ присвячено опису результатів емпіричного дослідження психологічних особливостей взаємозв'язку емоційного інтелекту та стилю мислення у студентської молоді. Загалом робота викладена на 93 сторінках друкованого тексту, містить 10 таблиць та 11 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА СТИЛЮ МИСЛЕННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

В цьому розділі проаналізовані теоретичні основи дослідження емоційного інтелекту та стилю мислення студентської молоді. Розглянуто сутність та компоненти емоційного інтелекту, поняття та стилі мислення, а також визначені проблеми дослідження емоційного інтелекту та стилю мислення студентської молоді у науковій психологічній літературі.

1.1. Сутність та компоненти емоційного інтелекту

Емоційний інтелект є вирішальним елементом успіху як в особистому, так і в професійному контексті. Це стосується здатності розпізнавати власні емоції та керувати ними, а також емоції інших. Розвинений емоційний інтелект відіграє важливу роль у покращенні стосунків людини із навколишнім світом та з самим собою, допомагає у навчанні та сприяє конкурентоспроможності в роботі.

Емоційний інтелект – це концепція, яка останнім часом привернула значну увагу. Це визначається як здатність розпізнавати, розуміти та керувати власними емоціями, а також емоціями інших людей. Емоційний інтелект відіграє життєво важливу роль в особистому та професійному житті. В особистих умовах це допомагає людям підтримувати здорові стосунки з родиною та друзями. У професійному середовищі лідерам важливо керувати своїми емоціями та ефективно спілкуватися з членами команди [38, с. 60].

Для розуміння поняття емоційного інтелекту перш за все варто розглянути терміни «емоції» і «інтелект».

Емоції являють собою відображення мозком людини якоїсь актуальної потреби та ймовірності (або можливості) її задоволення. Вони проявляються в переживанні ставлення людини до подразників, що її оточують, та її внутрішнього стану [43, с. 21].

Основними підходами до тлумачення терміну «інтелект» є наступні:

- феноменологічний: особлива форма змісту свідомості, охоплює сферу розумових здібностей людини [4, с. 33];
- генетичний: результат адаптації до навколишнього середовища; здатність раціонально мислити, розумно діяти та добре справлятися з життєвими обставинами [45, с. 13];
- процесуально-діяльнісний: особлива форма людської діяльності, що має процесуальний характер [9, с. 11];
- освітній: результат цілеспрямованого навчання, ступінь здатності людини розв'язувати проблеми та завдання відповідної складності [53, с. 15];
- інформаційний: сукупність елементарних детермінованих нейрофізіологічними механізмами процесів обробки інформації [1, с. 111] та інші.

Сьогодні більшість психологів дотримується генетичного та освітнього підходу до розуміння інтелекту. Так, наприклад Р. Бар-Он поєднав ці два підходи до тлумачення інтелекту в своєму визначенні емоційного інтелекту, трактуючи його як усі «некогнітивні здібності, знання й компетентність, що дають людині можливість успішно справлятися з різними життєвими ситуаціями» [55, с. 12].

Вперше ж термін «емоційний інтелект» був запроваджений у 1989 році П. Селові та Дж. Меєром, які трактували його як «комплекс індивідуальних здібностей чи рис, які відповідають за те, наскільки вплив емоційних явищ виявиться конструктивним чи деструктивним для поведінки людини» [60, с. 186].

Широкої популярності емоційний інтелект набув у 1995 році завдяки дослідженням Д. Гоулмана, який продемонстрував важливість уміння людини контролювати свої почуття, розуміти не тільки власні емоції, а й емоції інших людей, доказав вплив інтелекту на успішність людини. Він визначив емоційний інтелект як «здатність людини усвідомлювати свої емоції та емоції інших, щоб добре керувати ними наодинці із самим собою та в процесі взаємодії з іншими людьми» [14, с. 32].

Сучасні визначення поняття емоційного інтелекту дуже схожі на трактовку Д. Гоулмана. Наприклад, Ю. Приходько тлумачить його як «здатність розуміти відносини особистості, репрезентовані в емоціях, і управляти емоційною сферою на основі інтелектуального аналізу і синтезу» [40, с. 62].

Таким чином, можна зробити висновок, що визначення емоційного інтелекту Д. Гоулмана є найбільш досконалим.

Емоційний інтелект відповідає навичкам, пов'язаним із сприйняттям, розумінням та управлінням емоціями. У науковій літературі є дві основні концептуалізації емоційного інтелекту:

1) емоційний інтелект як схильність чи особистісні характеристики, які пояснюють, як люди поведуться в емоційних ситуаціях [59, с. 429];

2) емоційний інтелект сприймається як здатність, що з обробкою емоційної інформації [58, с. 293].

Більшість дослідників визнає, що емоційний інтелект базується на чотирьох ключових компонентах:

– розпізнавання емоцій – здатність визначати власні емоції та емоції інших людей, часто за невербальними сигналами (вираз обличчя, тон голосу, тілесні рухи);

– розуміння емоцій – інтерпретація та класифікація емоцій, усвідомлення причин їх виникнення, можливих наслідків та динаміки їх змін;

– управління емоціями – контроль власних емоційних реакцій, їх гальмування або стимулювання залежно від ситуації, а також вплив на емоційний стан оточуючих за допомогою емпатійних або комунікативних стратегій;

– використання емоцій – здатність використовувати емоційну інформацію для кращого прийняття рішень, творчого мислення, мотивації та покращення продуктивності (рис. 1.1).

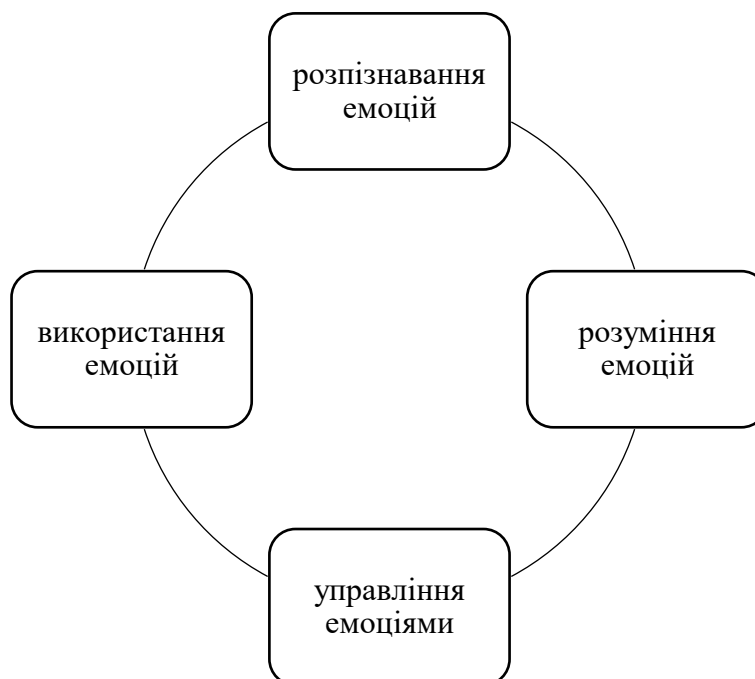

Рис. 1.1. Компоненти емоційного інтелекту

Ця «чотирикомпонентна» структура часто виступає спільним знаменником різних теоретичних моделей, навіть якщо вони доповнюються іншими складовими (наприклад, особистісними рисами, ціннісними орієнтирами, культурними факторами) [8, с. 66].

У недавніх дослідженнях Фіорі М. та Удаяр С. новим компонентом емоційного інтелекту стала обробка емоційної інформації. Авторами було висловлено припущення, що емоційний інтелект не є окремою конструкцією, а складається із двох окремих компонентів:

- 1) компонент знань про емоції;
- 2) компонент обробки емоцій.

Компонент знань про емоції відноситься до міркувань вищого порядку про емоції і зазвичай вимірюється за допомогою тестів емоційного інтелекту, що ґрунтуються на результатах, що оцінюють знання про емоції. Компонент обробки емоцій включає обробку емоцій знизу вгору та оцінює більш спонтанну та швидку обробку інформації про емоції [56, с. 249].

За минулі роки було досягнуто значних успіхів у вдосконаленні концептуалізації та вимірювання емоційного інтелекту. Дослідники розробили різні інструменти та методи для оцінки емоційного інтелекту здібностей та рис,

що дає цінну інформацію про емоційні здібності та схильності людей. Ці досягнення допомогли розрізнити різні аспекти емоційного інтелекту, зрозуміти його основні механізми та визначити наслідки для реального світу [55, с. 157].

Щоб вивчити компонент обробки емоцій, К. Гілліоз з командою розробили завдання, спрямоване на вимір емоційних виразів з використанням трансформованих осіб зі змішаними емоціями. Це завдання вимагало більш спонтанної обробки інформації про емоції, ніж у ранніх дослідженнях, воно включало складні емоційні висловлювання, що складаються з трансформованих комплексів емоцій. У дослідженні взяли участь 154 особи.

Результати дослідження підтвердили ідею про те, що люди з більш високим емоційним інтелектом мають чудові навички обробки емоцій, особливо на етапі сприйняття емоцій. На думку авторів дослідження, компонент обробки емоцій дозволяє виміряти індивідуальні відмінності в рівні емоційного інтелекту [57].

Отже, емоційний інтелект – здатність людини усвідомлювати свої емоції та емоції інших, щоб добре керувати ними наодинці із самим собою та в процесі взаємодії з іншими людьми. Його вивчення допомагає глибше зрозуміти внутрішній світ людини, її здатність взаємодіяти з іншими, формувати гармонійні стосунки, ефективно працювати у командах, упевнено рухатися професійним шляхом та підтримувати емоційне здоров'я.

1.2. Поняття та стилі мислення

Однією з найвиразніших ознак людини є її спроможність мислити, аналізувати інформацію, вдосконалювати своє бачення світу, гармонійно й обдуманно з ним взаємодіяти. Ця здатність людини до пізнання світу довкола себе і усвідомлення себе в ньому реалізовувалася протягом всієї історії людства у різних культурах.

Вміння мислити взагалі є запорукою свободи та важливою характеристикою людини, необхідною для виживання у сучасному світі стрімкого науково-технічного та суспільного прогресу [46, с. 92].

Вичерпні знання про об'єкти дійсності, їх внутрішню, безпосередньо не дану у відчуттях і сприйманнях сутність, людина одержує за допомогою мислення – вищої абстрактної форми пізнання об'єктивної реальності.

О. Колобич трактує мислення як процес опосередкованого й узагальненого відображення людиною предметів та явищ об'єктивної дійсності в їх істотних зв'язках і відношеннях [26, с. 104].

За думкою С. Саржевського мисленням є притаманна людині властивість відображення об'єктивної реальності в поняттях і судженнях. Мислення – найвища фаза пізнавальної діяльності і розвивається на тлі чуттєвого сприйняття – його не можна уявити без того початкового матеріалу, який укладений в чуттєвому. В процесі мислення людина пізнає зовнішні і внутрішні закономірності явищ навколишнього світу. Мислення є сутнісною властивістю людини [43, с. 12].

Когнітивні стилі мислення поділяють на лівопівкульний та правопівкульний.

Лівою півкулею мозку обробляється словесна інформація. Зокрема, наприклад, ліва півкуля відповідає за мовні здібності — контролює мову, здатність до письма та читання; сприяє запам'ятовуванню фактів, дат, імен і контролює їх написання. Ліва половина мозку здійснює аналіз усіх фактів, тобто відповідає за аналіз і логіку [47, с. 61].

Правою півкулею мозку обробляється несловесна інформація, інформація, що виражена не словами, а за допомогою образів та/або символів [44, с. 127].

Порівняння когнітивних стилів мислення представлено в табл. 1.1.

Слід відзначити, що людина може мати змішаний стиль мислення, тобто однаковий прояв обох стилів мислення, поєднувати послідовність в роботі і водночас здатність образно, цілісно, швидко сприймати події, ретельно обмірковувати свої вчинки, особливо в екстремальних ситуаціях [30, с. 39].

Порівняння когнітивних стилів мислення

Стиль мислення характеристика	Лівопівкульний	Правопівкульний
Відання переваги	поясненням; проблеми, що вирішуються логічним шляхом; люблять обробляти готову інформацію	проблемам, які вирішують інтуїтивним шляхом, за допомогою образного мислення; люблять винаходи, пошук головної ідеї, відкриття через проблемну ситуацію
Харктерні риси	активні і говірки, скоріше конформісти (залежні від групи), шукають точні факти, люблять конструктивні принципи і завдання; оптимістичність та самостійність; легко вступають у контакт з іншими людьми	здебільшого неконформісти, мають потяг до прояву особистої ініціативи. їм подобаються гнучкі правила, і вони суттєво людиноорієнтовані (емпатійні); схильність до песимізму; вони більше покладаються на власні почуття, ніж на логічний аналіз подій, що не завжди на користь справі; дуже товариські
Навчання	полюбляють чітку структуру викладу, організації роботи, конкретні, зрозумілі вимоги до виконання завдань, критерії оцінювання	полюбляють дискусії, диспути, аналіз ситуації, ігри та інші активні методи навчання
Праця	де є потреба в логічному мисленні	де переважає образне мислення: художник, актор, архітектор, лікар, вихователь тощо

Найпоширеніша класифікація розрізняє синтетичний, ідеалістичний, прагматичний, аналітичний, реалістичний стилі мислення.

Синтетичне мислення характеризується конструюванням нових ідей, комбінуванням різних точок зору, створенням нових речей і проведенням творчих експериментів. Метою синтезатора є створення нових систем поглядів, які дозволяють поєднувати різні підходи, усувати протиріччя та узгоджувати протилежні позиції [3, с. 47].

Ідеалістичне мислення проявляється в оцінці дійсності без вивчення всіх деталей і характеристик. Ідеалісти враховують як соціальні, так і суб'єктивні чинники, оголошуючи свої рішення, приймають нові ідеї та пропозиції без вагань, успішно вирішують проблеми, в яких велику роль відіграють емоції та почуття інших людей [6, с. 24].

Прагматичний стиль мислення базується на життєвому досвіді, прагматики прагнуть до швидкого результату та гарної оцінки своєї діяльності. Прагматики складають хорошу компанію, вони ніколи не планують свої дії заздалегідь, вони втручаються в міру просування роботи [24, с. 79].

Аналітичний стиль мислення спрямований на комплексне вивчення проблем. Люди з таким мисленням вміють логічно, педантично й критично вирішувати поставлені перед ними завдання [54, с. 106].

Для аналітиків навколишній світ упорядкований, логічний і передбачуваний, а методи або способи вирішення проблем повинні бути раціональними [50, с. 99].

Реалістичне мислення характеризується конкретністю й установкою на коригування і виправлення ситуацій для досягнення певного результату [48, с. 330].

Факторами, що впливають на формування стилів мислення, є наступні:

1) Генетичні та нейрофізіологічні аспекти. Дослідження останніх років свідчать, що певні особливості мисленнєвої діяльності можуть мати генетичну основу та корелювати з функціонуванням певних ділянок мозку. Проте це не означає жорстку фіксованість стилю мислення – середовище та досвід істотно впливають на його розвиток [32, с. 117].

2) Освітнє середовище, сім'я, культура. Стиль мислення формується в процесі соціалізації (сім'я, школа, однолітки, мас-медіа, культура) – всі ці чинники задають певні взірці розв'язання проблем, ставлення до інформації, способи аргументації [34, с. 48].

3) Особистісні риси та емоційний інтелект. Люди з різними особистісними рисами (наприклад, відкритістю до нового досвіду, екстраверсією чи нейротизмом) можуть тяжіти до певних стилів мислення [49, с. 135].

Емоційний інтелект також впливає на те, як особа регулює свої когнітивні процеси, реагує на складні інтелектуальні завдання або стресові ситуації [41, с. 211].

Отже, стиль мислення людини впливає не тільки на її погляд на навколишній світ, але й на все її життя. стилі мислення визначають наші підходи до навчання, роботи, творчості, вирішення проблем. Усвідомлення стилів мислення дозволяє педагогам, психологам, керівникам, консультантам і самим індивідам розвивати особистісний потенціал, вдосконалювати комунікацію, підвищувати продуктивність та адаптивність у швидкозмінному світі.

1.3. Проблеми дослідження емоційного інтелекту та стилю мислення студентської молоді у науковій психологічній літературі

Протягом останніх п'яти років українські дослідники все частіше звертають увагу на розвиток так званих «м'яких навичок» (soft skills), серед яких помітне місце посідають емоційний інтелект та здатність до гнучкого, креативного й критичного мислення. Водночас, якщо тема емоційного інтелекту в студентській молоді досліджується досить активно – в контексті професійної освіти, академічної успішності, психологічного благополуччя – то емпіричних праць, які безпосередньо фокусуються на взаємозв'язку між ЕІ та стилями мислення, відносно небагато.

Більшість робіт можна умовно розподілити на три групи:

- дослідження, що вивчають окремо емоційний інтелект студентів, його динаміку, вплив на навчання, професійне становлення та психологічне здоров'я;
- дослідження, присвячені стилям мислення студентської молоді (або суміжної вікової групи), в яких, хоча й не висвітлюється ЕІ прямо, результати потенційно можуть бути інтегровані з даними про емоційний інтелект у подальших міждисциплінарних дослідженнях;

– дослідження, що безпосередньо аналізують взаємозв'язок між емоційним інтелектом та стилями (або когнітивними особливостями) мислення.

За останні роки в Україні з'явилося чимало публікацій, присвячених формуванню та розвитку емоційного інтелекту у студентської молоді, а також його значенню для адаптації до вимог вищої освіти, професійної підготовки та майбутньої кар'єри.

Н. Гаврилюк аналізує умови формування емоційного інтелекту у студентів і наголошує, що високий рівень емоційного інтелекту позитивно впливає на професійну підготовку та впровадження інноваційних методик навчання. Матеріали дають підстави вважати, що розвиток емоційного інтелекту посилює мотивацію до навчання, сприяє формуванню відкритості до нового досвіду – чинника, який може бути пов'язаний з креативними та дивергентними стилями мислення [10, с. 27].

В роботі О. Олійник «Емоційний інтелект у студентської молоді: умови розвитку та вплив на навчальну діяльність» показано, що студенти з вищим рівнем емоційного інтелекту краще адаптуються до навчальних вимог, ефективніше працюють у команді, легше сприймають нові підходи до вирішення навчальних завдань. Хоча термін «стиль мислення» прямо не згадується, між рядків помітно, що відкритість, гнучкість, здатність ефективно комунікувати – всі ці якості можуть бути пов'язані із певними стильовими характеристиками мислення, наприклад, цілісним чи дивергентним стилем, що потребують емоційної чуйності й адаптивності [34, с. 48].

Н. Білик встановила взаємозв'язок між певними стилями мислення (наприклад, аналітичним чи дивергентним) та якістю засвоєння навчального матеріалу. Оскільки успішність навчання залежить і від здатності керувати власним емоційним станом та взаємодіяти з емоційно забарвленою інформацією, можна припустити, що тут є простір для включення показників ЕІ до подальших дослідницьких моделей. Наприклад, розвиток емоційного інтелекту може компенсувати переважання конвергентного стилю мислення над дивергентним,

стимулюючи студентів ефективніше інтегрувати емоційний та когнітивний досвід [6, с. 25].

В дослідженні В. Ткаченко «Диференціація когнітивних стилів мислення студентів технічних спеціальностей» зосереджено увагу на особливостях когнітивних стилів у студентів технічних напрямів підготовки. З'ясовано, що специфіка навчальних програм, орієнтованих на точні науки, часто формує більш аналітичний, конвергентний стиль мислення. Хоча робота не розглядає емоційний інтелект, цікаво те, що студенти технічних спеціальностей, які паралельно розвивають емоційні компетентності (наприклад, беручи участь у міждисциплінарних проєктах, волонтерських ініціативах, групових дискусіях), можуть з часом виробляти гнучкіший стиль мислення. Це дозволяє припустити, що розвиток емоційного інтелекту може діяти як каталізатор урізноманітнення стильових характеристик мислення [47, с. 66].

Одним з небагатьох досліджень, де безпосередньо досліджується взаємозв'язок між стилями мислення та емоційним інтелектом є робота Ю. Кирилюк «Зв'язок стилів мислення з емоційним інтелектом у підлітків». Хоча у фокусі – підлітки, отримані результати мають евристичну цінність і для розуміння особливостей студентської молоді, зокрема першокурсників. Авторка встановила позитивну кореляцію між розвиненим емоційним інтелектом та адаптивними стилями мислення (такими, що передбачають гнучкість, чутливість до контексту, здатність враховувати різні перспективи). Ці дані дозволяють припустити, що емоційний інтелект може слугувати своєрідним «психологічним модератором» стилю мислення, підвищуючи ефективність когнітивної діяльності за рахунок кращої емоційної регуляції та емпатійності [24, с. 80].

Отже, безпосередніх робіт, які зосереджені саме на поєднанні емоційного інтелекту та стилів мислення у студентів, дуже мало. Найбільш близьким є дослідження Ю. Кирилюк. Багато українських дослідників опосередковано торкаються теми, вивчаючи або емоційний інтелект, або стилі мислення окремо, а також аналізуючи чинники, що могли б бути інтегровані у комплексне дослідження.

З огляду на стрімку цифровізацію, глобалізацію та посилення інформаційного тиску, розвиток та застосування емоційного інтелекту стає щораз актуальнішим. Майбутні дослідження можуть зосередитися на нейробіологічних основах емоційного інтелекту, розробці ефективних діагностичних інструментів, впровадженні міждисциплінарних підходів, дослідженні емоційного інтелекту у різних культурах, а також в інтеграції штучного інтелекту для підтримки і вдосконалення емоційної сфери людини.

Висновки до першого розділу

Отже, в першому розділі ми проаналізували теоретичні особливості дослідження емоційного інтелекту та стилю мислення студентської молоді. Розглянуті дослідження таких зарубіжних й вітчизняних психологів, які стосувалися обраної проблематики, як Г. Айзенк, І. Бех, Н. Білик, Т. Борисенко, Н. Гаврилук, П. Горностай, Л. Долинська, О. Жданова, Н. Зінченко, Н. Іванова, О. Кириленко, В. Клименко, Р. Кравець, П. Лузан, І. Мельник, О. Олійник, М. Смульсон, В. Ткаченко, Ю. Хорощак, М. Шаповал, В. Шевченко, Т. Яценко та ін..

Так, виявлено, що емоційний інтелект – здатність людини усвідомлювати свої емоції та емоції інших, щоб добре керувати ними наодинці із самим собою та в процесі взаємодії з іншими людьми. Його вивчення допомагає глибше зрозуміти внутрішній світ людини, її здатність взаємодіяти з іншими, формувати гармонійні стосунки, ефективно працювати у командах, упевнено рухатися професійним шляхом та підтримувати емоційне здоров'я.

Другим аспектом розгляду було досліджування поняття та стилів мислення. Визначено, що стиль мислення людини впливає не тільки на її погляд на навколишній світ, але й на все її життя. стилі мислення визначають наші підходи до навчання, роботи, творчості, вирішення проблем. Усвідомлення стилів мислення дозволяє педагогам, психологам, керівникам, консультантам і самим індивідам розвивати особистісний потенціал, вдосконалювати комунікацію, підвищувати продуктивність та адаптивність у швидкозмінному світі.

Також проаналізовані проблеми дослідження емоційного інтелекту та стилю мислення студентської молоді у науковій психологічній літературі. Встановлено, що безпосередніх робіт, які зосереджені саме на поєднанні емоційного інтелекту та стилів мислення у студентів, дуже мало. Найбільш близьким є дослідження Ю. Кирилюк. Багато українських дослідників опосередковано торкаються теми, вивчаючи або емоційний інтелект, або стилі мислення окремо, а також аналізуючи чинники, що могли б бути інтегровані у комплексне дослідження.

З огляду на стрімку цифровізацію, глобалізацію та посилення інформаційного тиску, розвиток та застосування емоційного інтелекту стає щораз актуальнішим. Майбутні дослідження можуть зосередитися на нейробіологічних основах емоційного інтелекту, розробці ефективних діагностичних інструментів, впровадженні міждисциплінарних підходів, дослідженні емоційного інтелекту у різних культурах, а також в інтеграції штучного інтелекту для підтримки і вдосконалення емоційної сфери людини.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДОЛОГІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА СТИЛЮ МИСЛЕННЯ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

У цьому розділі представлені опис і обґрунтування вибору психодіагностичного інструментарію, зазначені методики для дослідження взаємозв'язку емоційного інтелекту та стилю мислення у студентської молоді. Нами обрано такі методики для дослідження 1. Методика дослідження рівня розвитку емоційного інтелекту В. Зарицької. 2. Методика «Діагностика емоційного інтелекту» (Н. Холл). 3. Методика визначення стилю навчання й мислення. 4. Методика визначення стилю мислення А. Харрісона та Р. Бремсона. 5. Методика дослідження аналітичності мислення «Числові ряди» Крепеліна.

2.1 Опис і обґрунтування вибору психодіагностичного інструментарію

Як методологічна та теоретична база нашого дослідження обрані ключові принципи вітчизняної психології, включаючи принцип єдності свідомості та дії, принцип розвитку, принцип соціальної та діяльнісної зумовленості особистісного зростання, а також принцип об'єктивності [37, с. 56].

Ґрунтуючись на змістовній близькості методик та їх відмінностях за формою, ми прагнули забезпечити багатогранність нашого дослідження, а також підвищити достовірність та надійність отриманих експериментальних даних. Ми враховували специфічні характеристики об'єкта, що досліджується, тому вибрали методики, які безпосередньо стосуються аналізу взаємозв'язку емоційного інтелекту та стилю мислення у студентської молоді. А саме: 1. Методика дослідження рівня розвитку емоційного інтелекту В. Зарицької. 2. Методика «Діагностика емоційного інтелекту» (Н. Холл). 3. Методика визначення стилю навчання й мислення. 4. Методика визначення стилю мислення А. Харрісона та Р. Бремсона. 5. Методика дослідження аналітичності мислення «Числові ряди» Крепеліна.

2.2 Методика дослідження рівня розвитку емоційного інтелекту В. Зарицької

Мета: методика виявлення рівня розвитку емоційного інтелекту

Процедура проведення. «Досліджуваному пропонується дати відповідь на 76 суджень:

- 1) Мене легко розхвилювати
- 2) Мене важко засмутити
- 3) Я не відчуваю розгубленості перед труднощами
- 4) Я відчуваю в собі впевненість
- 5) Я надмірно хвилююся навіть через дрібниці
- 6) Я відчуваю себе беззахисним перед відповідальними особами
- 7) Хвилювання заважає мені зосередитися на справі
- 8) Від образи я плачу
- 9) У важких ситуаціях, я, як дитина, потребую, щоб мене пожаліли
- 10) Відчуваю розгубленість перед труднощами, коли не знаю як їх подолати
- 11) Неприємності викликають в мене хвилювання
- 12) Критика на мою адресу в присутності інших викликає в мене хвилювання
- 13) Для забезпечення власного спокою я намагаюсь підтримувати з людьми позитивні стосунки
- 14) Радісні новини викликають у мене почуття задоволення
- 15) Критика віч-на-віч змушує мене зробити відповідні висновки
- 16) Я адекватно реаую на негативну критику на свою адресу
- 17) Мені не важко самого себе критикувати
- 18) Я не відчуваю неприязні до людини, яка мене критикувала
- 19) На необґрунтовану критику на людях я спокійно даю пояснення
- 20) Я позитивно ставлюся до критики віч-на-віч
- 21) Я не серджусь, коли в мене щось не виходить в роботі
- 22) Я не втрачаю терпіння, коли треба когось чекати

- 23) Мені не важко забути образи та простити людину, яка зробила мені боляче
- 24) Мене виводить з рівноваги безвідповідальне ставлення інших людей до роботи
- 25) Коли я гніваюсь, то не схильний щось ламати чи розбивати
- 26) Я привітно ставлюсь до людей у повсякденному житті та уважно в умовах конфлікту
- 27) Я проявляю незадоволення, якщо не вдається доробити справу до кінця
- 28) Складні життєві ситуації не викликають у мене неспокій
- 29) Незначні неприємності не викликають у мене спалаху гніву
- 30) У стресовому стані я можу зосередитися на роботі
- 31) У стресовому стані мої звички не змінюються
- 32) Коли я гніваюсь, то намагаюсь нікому не зашкодити
- 33) Перед розв'язанням складного завдання я намагаюсь настроїтися на його виконання
- 34) Я залишаюсь спокійним у період змін у житті: нова робота, нові викладачі, нові друзі та інше
- 35) Я складаю список завдань, які треба виконати в першу чергу
- 36) Якщо під час відпочинку щось іде не за планом, я спокійно реагую на зміни
- 37) Якщо мене щось турбує, я намагаюсь знайти шлях розв'язання проблеми
- 38) Якщо мені терміново треба прийняти рішення, я намагаюсь подивитися на проблему очима сторонньої людини
- 39) Сумний вигляд людини означає, що вона чимось схвильована
- 40) Пригнічений вигляд означає, що людину хтось принизив
- 41) Оптимістичний вигляд означає, що людину хвалять за роботу
- 42) Ображений вигляд означає, що людину необґрунтовано звинувачують

- 43) Почуття провини означає, що людина зробила щось не так
- 44) Сумний вираз обличчя означає втрату чогось важливого в житті
- 45) Щаслива очікувана подія надає обличчю вираз бурхливої радості
- 46) Людина, якій довіряє оточення, має оптимістичний вигляд
- 47) Байдужість до всього означає, що у людини відсутня мета в житті, в роботі
- 48) Причиною недовіри до людей можуть бути образи в дитинстві
- 49) Зрада може викликати сильний гнів
- 50) Втрата сенсу життя викликає печаль
- 51) Якщо людина робить щось корисне для інших є впевненість у тому, що до неї будуть ставитись із вдячністю
- 52) Якщо у людини здійснюються мрії, то її можна вважати щасливою
- 53) Важкі хронічні захворювання можуть призводити до песимізму, нервових зривів
- 54) Байдужість до людей призводить потім до самотності
- 55) Я втрачаю душевну рівновагу, якщо оточення чимось пригнічене
- 56) Я не можу залишатися спокійним, якщо оточення чимось схвильоване
- 57) Коли друзі говорять про свої проблеми, я намагаюсь їм допомогти
- 58) Мене охоплює хвилювання, коли бачу заплакану дитину
- 59) Веселий настрій оточення викликає в мене аналогічні емоції
- 60) У мене не часто змінюється настрій
- 61) Мене важко образити
- 62) Я сплю спокійно
- 63) У конфліктних ситуаціях я намагаюсь виглядати спокійно
- 64) У мене викликає хвилювання, коли я виглядаю гірше, ніж інші
- 65) У будь-яких справах я проявляю активність
- 66) Коли ситуація складна, я намагаюсь стримувати емоції
- 67) Якщо з людьми довірливі стосунки, то я вільно проявляю емоції
- 68) Якщо важлива розмова, то емоції проявляю відповідно до ситуації

- 69) Якщо людина для мене не цікава, то не проявляю ніяких емоцій
- 70) На несуттєву розмову я реаую спокійно
- 71) У мене вигляд врівноваженої людини
- 72) Я намагаюсь бути спокійним навіть тоді, коли в душі схвилюваний
- 73) Я все роблю з позитивним настроєм
- 74) У діловому спілкуванні я намагаюсь проявляти симпатію до співрозмовника

75) Я сміливо дивлюсь в вічі співрозмовнику

76) Якщо я симпатизую людині, то ніщо мені не заважає це проявляти

Обробка та інтерпретація результатів. Відповідь «майже завжди» означає високий рівень і оцінюється в 4 бали, відповідь «часто» означає достатній рівень і оцінюється в 3 бали, відповідь «частково» означає середній рівень і оцінюється у 2 бали, відповідь «майже ніколи» означає низький рівень і оцінюється в 1 бал» (табл. 2.1).

Таблиця 2.1.

Ключ для визначення рівня розвитку вибраних нами здатностей, які відбивають рівень розвитку емоційного інтелекту

№ з/п	Шкала	Твердження	Максимальна кількість балів	Рівень розвитку емоційного інтелекту (в балах)			
				Високий	Достатній	Середній	Низький
1	Розуміння особистістю власних емоцій	1-20	60	51-60	31-50	16-30	0-15
2	Самоконтроль і саморегуляція емоцій	21-38	54	47-54	28-46	14-27	0-13
3	Розуміння особистістю емоцій інших	39-59	63	55-63	32-54	17-31	0-16
4	Здатність використовувати емоції у діяльності та спілкуванні	60-76	51	45-51	26-44	13-25	0-12
Загальний рівень розвитку емоційного інтелекту		76	228	198-228	117-197	60-116	0-59

Судження у тесті сформульовані таким чином, щоб сутність окремої здатності можна було визначити з певною точністю з допомогою ключа [27, с. 76].

2.3 Діагностика «емоційного інтелекту» (Н. Холл)

Мета: методика призначена для виявлення здібності особистості розуміти відносини, що репрезентується в емоціях, і керувати своєю емоційною сферою на основі прийняття рішень.

Процедура проведення. «Методика складається з 30 тверджень і містить п'ять шкал:

- шкала 1 – «Емоційна обізнаність»;
- шкала 2 – «Управління своїми емоціями» (емоційна відхідливість, емоційна нерігідність);
- шкала 3 – «Самотивація» (довільне керування своїми емоціями);
- шкала 4 – «Емпатія»;
- шкала 5 – «Розпізнавання емоцій інших людей» (вміння впливати на емоційний стан інших).

Інструкція для досліджуваного: «Нижче наведені висловлювання, які так чи інакше відображають різні сторони життя. Праворуч від кожного твердження напишіть цифру, виходячи з вашої ступеня згоди з ним: повністю не згоден (-3 бали); в основному не згоден (-2 бали); почасти не згоден (-1 бал); частково згоден (+1 бал); в основному згоден (+2 бали); повністю згоден (+3 бали)».

Тестовий матеріал:

- 1) Для мене як негативні, так і позитивні емоції служать джерелом знання про те, як чинити в житті.
- 2) Негативні емоції допомагають мені зрозуміти, що я повинен змінити у своєму житті.
- 3) Я спокійний, коли відчуваю тиск з боку.
- 4) Я здатний спостерігати зміну своїх почуттів.

- 5) Коли необхідно, я можу бути спокійним і зосередженим, щоб діяти відповідно до запитів життя.
- 6) Коли необхідно, я можу викликати у себе широкий спектр позитивних емоцій, таких як веселощі, радість, внутрішній підйом і гумор.
- 7) Я стежу за тим, як я себе почуваю.
- 8) Після того як щось засмутило мене, я можу легко впоратися зі своїми почуттями.
- 9) Я здатний вислуховувати проблеми інших людей.
- 10) Я не зациклююсь на негативних емоціях.
- 11) Я чутливий до емоційних потреб інших.
- 12) Я можу діяти на інших людей заспокійливо.
- 13) Я можу змусити себе знову і знову встати перед обличчям перешкоди.
- 14) Я намагаюся підходити до життєвих проблем творчо.
- 15) Я адекватно реаую на настрої, спонукання і бажання інших людей.
- 16) Я можу легко входити в стан спокою, готовності і зосередженості.
- 17) Коли дозволяє час, я звертаюся до своїх негативним почуттям і розбираюся, в чому проблема.
- 18) Я здатний швидко заспокоїтися після несподіваного засмучення.
- 19) Знання моїх справжніх почуттів важливо для підтримки «хорошої форми».
- 20) Я добре розумію емоції інших людей, навіть якщо вони не виражені відкрито.
- 21) Я можу добре розпізнавати емоції за виразом обличчя.
- 22) Я можу легко відкинути негативні почуття, коли необхідно діяти.
- 23) Я добре вловлюю знаки у спілкуванні, які вказують на те, в чому інші потребують.
- 24) Люди вважають мене добрим знавцем переживань інших.
- 25) Люди, які усвідомлюють свої справжні почуття, краще управляють своїм життям.

- 26) Я здатний поліпшити настрій інших людей.
- 27) Зі мною можна порадитися з питань відносин між людьми.
- 28) Я добре налаштовуюся на емоції інших людей.
- 29) Я допомагаю іншим використовувати їх спонукання для досягнення особистих цілей.

30) Я можу легко відключитися від переживання неприємностей.

Обробка та інтерпретація результатів «проводиться підрахунком балів:

- шкала 1 – пункти 1, 2, 4, 17, 19, 25;
- шкала 2 – пункти 3, 7, 8, 10, 18, 30;
- шкала 3 – пункти 5, 6, 13, 14, 16, 22;
- шкала 4 – пункти 9, 11, 20, 21, 23, 28;
- шкала 5 – пункт 12, 15, 24, 26, 27, 29

Рівні парціального емоційного інтелекту у відповідності зі знаком результатів:

- 14 і більше - високий;
- 8-13 - середній;
- 7 і менш - низький.

Інтегративний рівень емоційного інтелекту з урахуванням домінуючого знака визначається за такими кількісними показниками:

- 70 і більше - високий;
- 40-69 - середній;
- 39 і менше - низький [30, с. 63].

2.4 Методика визначення стилю навчання й мислення (П. Торранс, С. Рейнолдс, Т. Ригель, О. Болл)

Мета: методика спрямована на визначення стилю навчання і мислення. Методика дозволяє визначити домінуючий стиль мислення на основі різниці між півкулями головного мозку: лівопівкульний (із переважанням логіки й аналізу), правопівкульний (із переважанням емоцій, інтуїтивного й образного підходу), інтегрований (рівнопівкульний), змішаний.

Процедура проведення. «Із кожного пункту тесту необхідно обрати тільки один варіант, який найкраще описує особливості особистості досліджуваного, сильні сторони та переваги:

Я вважаю (впевнений, відчуваю, сподіваюсь), що:

- 1) а) не дуже добре запам'ятовуюю обличчя;
б) не дуже добре запам'ятовуюю імена;
в) однаково добре запам'ятовуюю імена й обличчя.
- 2) а) краще за все засвоюю усні пояснення;
б) краще за все засвоюю пояснення на прикладах;
в) однаково добре засвоюю усні пояснення та пояснення на прикладах.
- 3) а) здатен легко виявляти почуття й емоції;
б) помірно стриманий у виявленні почуттів та емоцій;
в) скутий у виявленні почуттів та емоцій.
- 4) а) весело і вільно експериментую у спорті, мистецтві, поза роботою;
б) систематичний і стриманий в експериментуванні;
в) однаково схильний як до веселого і вільного, так і стриманого та систематичного експериментування.
- 5) а) віддаю перевагу заняттям, на яких завдання дають послідовно;
б) віддаю перевагу заняттям, на яких я працюю над декількома завданнями одночасно;
в) однаково подобається і перший, і другий вид занять.
- 6) а) віддаю перевагу тестам, де потрібно вибирати одну правильну відповідь із серії відповідей;
б) віддаю перевагу тестам-есе;
в) однаково подобається і те, і те.
- 7) а) гарно інтерпретую мову рухів тіла інтонаційні аспекти усної мови;
б) погано інтерпретую мову рухів тіла, залежу від того, що говорять люди;
в) однаково добре інтерпретую мову рухів тіла і мовні вирази.
- 8) а) легко придумую смішні фрази та вчинки;
б) насилу вигадую смішні фрази та вчинки;

- в) відносно легко придумую смішні фрази та вчинки.
- 9) а) віддаю перевагу заняттям, на яких я рухаюсь і що-небудь роблю;
 б) віддаю перевагу заняттям, на яких я слухаю інших;
 в) однаково подобається і те, і те.
- 10) а) використовую фактичну, об'єктивну інформацію в судженнях;
 б) використовую особистий досвід і почуття в судженнях;
 в) однаково використовую і те, і те.
- 11) а) легко, весело підхожу до розв'язання проблеми;
 б) серйозно, по-діловому підхожу до розв'язання проблеми;
 в) поєдную веселий і серйозний підхід
- 12) а) подумки сприймаю і реагую на звуки й образи більше, ніж на людей;
 б) істотно самодовільний і творчо налаштований у групі людей;
 в) однаково сприйнятливий і самодовільний у розумовому сенсі,
 незалежно від оточення
- 13) а) майже завжди вільно використовую будь-який доступний матеріал для роботи;
 б) іноді використовую будь-який доступний матеріал для роботи;
 в) віддаю перевагу роботі з відповідним, відомим матеріалом, використовуючи його за призначенням
- 14) а) люблю, коли мої знання чи роботу заплановано, і я знаю, що конкретно я маю робити;
 б) люблю, коли мої заняття чи робота характеризуються певною гнучкістю й можливими змінами в міру просування;
 в) однаково віддаю перевагу як запланованим, так і відкритим для змін заняттям та роботі
- 15) а) вельми винахідливий;
 б) іноді винахідливий;
 в) ніколи не виявляю винахідливість
- 16) а) краще за все думаю, лежачи на спині;
 б) краще за все думаю, сидячи прямо;

в) краще за все думаю в русі чи під час ходіння

17) а) подобаються заняття, на яких завдання мають чітку, безпосередню практичну придатність;

б) подобаються заняття, на яких завдання не мають чіткої практичної придатності;

в) однаково подобається і те, і те

18) а) подобається здогадуватися і пророкувати значну кількість ситуацій, коли не впевнений у якихось речах;

б) швидше не стану пророкувати, якщо не впевнений;

в) здогадуюсь у деяких видах ситуацій

19 а) подобаються висловлювати почуття й ідеї простою мовою;

б) подобаються виражати почуття й ідеї віршами, піснями, танцями;

в) однаково подобаються обидва види самовираження

20 а) зазвичай отримую багато нових ідей із поезії, символів і т. ін.;

б) інколи отримую нові ідеї з поезії, символів і т. ін.;

в) рідко отримую багато нових ідей із поезії, символів тощо

21) а) віддаю перевагу простим завданням;

б) віддаю перевагу складним завданням;

в) однаково подобаються і прості, і складні завдання

22) а) реагую на відклик до емоцій;

б) реагую на відклик до логіки;

в) однаково реагую і на те, і на те

23) а) віддаю перевагу роботі над проблемами (задачами) послідовно, одну за одною;

б) віддаю перевагу роботі над декількома проблемами (задачами) одночасно;

в) однаково подобається і послідовна, й одночасна робота над декількома проблемами (задачами)

24) а) віддаю перевагу вивченню традиційних областей предмета;

б) віддаю перевагу вивченню теорії й гіпотез нового предмета;

- в) однаково подобається і те, і те
- 25) а) віддаю перевагу аналітичному читанню, критиці;
б) віддаю перевагу творчому, читанню, що синтезує, дозволяє застосувати та використати інформацію для розв'язання задач;
- в) однаково подобається і те, і те
- 26) а) віддаю перевагу інтуїтивному способу вирішення завдання;
б) віддаю перевагу логічному способу вирішення завдання;
в) однаково подобається і логічний, і інтуїтивний підхід
- 27) а) віддаю перевагу зоровому уявленню під час розв'язання задачі;
б) під час розв'язання задачі подобається аналізувати вголос;
в) не роблю ні того, ні того
- 28) а) подобається розв'язувати задачі, спираючись на логіку;
б) подобається розв'язувати задачі, спираючись на досвід, практику;
в) однаково подобається і те, і те
- 29) а) умію гарно пояснювати усно;
б) умію гарно пояснювати в русі й дії;
в) умію однаково гарно пояснювати як усно, так і наочним способом;
- 30) а) навчаюсь швидше, коли викладач використовує усні пояснення;
б) навчаюсь швидше, коли викладач використовує письмові пояснення;
в) однаково подобається і той, і той спосіб пояснення
- 31) а) під час запам'ятовування та мисленні спираюсь на мову;
б) під час запам'ятовування спираюсь на образи;
в) однаково спираюсь і на мову, і на образи
- 32) а) подобається аналізувати вже закінчений матеріал;
б) подобається організувати й доводити до кінця незавершений матеріал;
в) не подобається не той, не той вид діяльності
- 33) а) подобається розмовляти й писати;
б) подобається малювати й маніпулювати;
в) подобається і те, і те
- 34) а) легко можу загубитися навіть у знайомій обстановці;

- б) легко орієнтуюся навіть у незнайомій обстановці;
- в) відносно гарно орієнтуюся
- 35) а) більш творча натура, ніж інтелектуальна;
- б) більш інтелектуальна натура, ніж творча;
- в) інтелектуальна і творча натура
- 36) а) подобається перебувати в гамірній людній обстановці, де постійно щось відбувається;
- б) подобається перебувати в обстановці, де можу сконцентруватися на чомусь одному;
- в) іноді подобається і те, і те
- 37) а) переважно, цікавлюся естетичними проблемами: мистецтвом, музикою, танцями;
- б) переважно, цікавлюся практичними, прикладними речами: роботою, походами, колективними видами спорту;
- в) однаково беру участь і в тому, і в тому виді діяльності
- 38) а) професійне покликання, переважно, до бізнесу, економіки;
- б) професійне покликання, переважно, до гуманітарним наук;
- в) нині не маю чіткого уявлення
- 39) а) віддаю перевагу вивченню деталей і специфічних фактів;
- б) віддаю перевагу загальному огляду предмета, погляду на картину загалом;
- в) подобається, коли загальний огляд перемежовується деталями
- 40) а) розумово сприйнятливий і реаую на те, що чую та читаю;
- б) у стані розумового пошуку, самопізнання у процесі навчання;
- в) і те, і те.

Обробка та інтерпретація результатів. Після зіставлення результатів відповідей із ключем підраховують кількість «правопівкульних», «лівопівкульних» і «рівнопівкульних» відповідей» (табл. 2.2)

Таблиця 2.2.

Ключ до методики визначення стилю навчання й мислення (П. Торранс, С. Рейнолдс, Т. Ригель, О. Болл)

А				В				С			
1а	11б	21а	31а	1б	11а	21б	31б	1в	11в	21в	31в
2а	12б	22б	32а	2б	12а	22а	32б	2в	12в	22в	32в
3б	13в	23а	33а	3а	13а	23б	33б	3в	13б	23в	33в
4б	14а	24а	34а	4а	14б	24б	34б	4в	14в	24в	34в
5а	15в	25а	35б	5б	15а	25б	35б	5в	15б	25в	35в
6б	16б	26ь	36б	6а	16а	26а	36а	6в	16в	26в	36в
7б	17б	27ь	37б	7а	17а	27а	37а	7в	17в	27в	37в
8б	18б	28а	38а	8а	18а	28б	38б	8в	18в	28в	38в
9б	19а	29а	39а	9а	19б	29б	39б	9в	19в	29в	39в
10а	20в	30а	40а	10б	20а	30б	40б	10в	20б	30в	40в

Слід підрахувати кількість відповідей, які збігаються з табличними значеннями ключа для А, В і С. «Тип мислення визначається найбільшою сумою варіанта розрахунку:

- варіант А – «лівопівкульний» тип;
- варіант В – «правопівкульний» тип;
- варіант С – змішаний тип мислення.

Інтерпретація результатів дослідження типів мислення:

А. «Лівопівкульний» тип мислення («мислитель»). Ті, хто опрацьовує інформацію за допомогою лівої півкулі, віддають перевагу проблемам, що вирішуються логічним шляхом; вони активні і говіркі, скоріше конформісти (залежні від групи), шукають точні факти, люблять конструктивні принципи і завдання. Вони швидше роблять висновки, ніж запропонують нові ідеї, а по суті - вони швидше покращать існуючий процес або продукт, ніж винайдуть щось нове. У зв'язку з цим вони люблять обробляти готову інформацію: класифікувати, систематизувати, виділяти головне, конспектувати тощо. У навчанні вони люблять чітку структуру викладу, організації роботи, конкретні, зрозумілі вимоги до виконання завдань, критерії оцінювання.

«Лівопівкульні» звичайно віддають перевагу поясненням. їм рекомендується більше читати, формувати при вивченні будь-якої дисципліни систему її знань та постійно керуватись нею, але не забувати вносити в неї своєчасні корективи. Загалом, їм необхідно вчитись цінувати конкретний матеріал, використовувати спостереження, розвивати художню уяву.

Для лівопівкульномислячих (логічний тип) людей характерна оптимістичність та самостійність. Вони легко вступають у контакт з іншими людьми, в роботі вони більше покладаються на розрахунки, ніж на інтуїцію, більше довіряють інформації з офіційних джерел, ніж власним враженням. Для цих людей краще працювати там, де є потреба в логічному мисленні: математик, конструктор, організатор виробництва, програміст, пілот, водій.

В. «Правопівкульний» тип мислення («художник»). Ті, хто обробляє інформацію за допомогою правої півкулі, віддають перевагу проблемам, які вирішують інтуїтивним шляхом, за допомогою образного мислення. їм подобаються винаходи, пошук головної ідеї, відкриття через проблемну ситуацію. Тому у навчанні вони полюбують дискусії, диспути, аналіз ситуації, ігри та інші активні методи навчання.

Вони здебільшого неконформісти, мають потяг до прояву особистої ініціативи. їм подобаються гнучкі правила, і вони суттєво людиноорієнтовані (емпатійні).

Одночасно людей художнього типу мислення характеризує схильність до песимізму; вони більше покладаються на власні почуття, ніж на логічний аналіз подій, що не завжди на користь справі. Ці люди не дуже товариські, але можуть продуктивно працювати навіть у несприятливих умовах. їх чекає успіх у галузях діяльності, де переважає образне мислення: художник, актор, архітектор, лікар, вихователь тощо.

С. «Змішаний» тип мислення. Якщо у людини мають однаковий прояв обидва типи мислення, то відкривається широкий спектр діяльності: поєднання послідовності в роботі і водночас здатності образно, цілісно, швидко сприймати події, ретельно обмірковувати свої вчинки, особливо в екстремальних ситуаціях (управлінець, лектор тощо)» [27, с. 79].

2.5 Методика визначення стилю мислення А. Харрісона та Р. Бремсона

Мета: методика дозволяє визначити стиль мислення.

Процедура проведення. «Досліджуваному пропонується обрати у кожному запитанні той варіант відповіді, який найбільше відповідає його властивостям, притаманній йому манері поведінки й вирішення проблем.

Текстовий матеріал:

А. Коли я працюю у групі, для мене найважливіше...

- 1) зрозуміти цілі та мотиви поведінки учасників групи;
- 2) зрозуміти цілі та значення роботи, що виконується;
- 3) спланувати наші дії для досягнення поставленої мети;
- 4) зрозуміти, який зиск можна отримати від цієї роботи;
- 5) швидше досягти конкретних результатів.

Б. Для мене графіки, схеми, креслення у книжках та статтях, як правило...

- 1) корисніші за текст, якщо вони точні;
- 2) корисні, якщо вони чітко відображають важливі факти;
- 3) корисні, якщо вони підкріплюються та пояснюються текстом;
- 4) корисні, коли вони спонукають до роздумів над тестом;
- 5) не корисніші, ніж інші матеріали.

В. Коли на дозвіллі я читаю журнальну чи газетну статтю, вона буде, найімовірніше...

- 1) про те, як комусь вдалося розв'язати особисту або суспільну проблему;
- 2) присвячена дискусійному політичному або соціальному питанню;
- 3) повідомленням про наукове чи історичне дослідження;
- 4) про цікаву, популярну людину чи подію;
- 5) точним, документальним повідомленням про чийсь цікавий життєвий

досвід.

Г. Коли переді мною стоїть практичне завдання, перше, що я хочу знати, це...

- 1) який метод є найкращим для розв'язання цього завдання;
- 2) кому й коли потрібно, щоб завдання було розв'язане;
- 3) чому це завдання потрібно розв'язувати;

4) як впливатиме розв'язання цього завдання на інші завдання, які доводиться вирішувати;

5) яка безпосередня, негайна вигода від розв'язання завдання.

Г. Найкраща форма іспиту, як на мене, це - ...

1) перелік конкретних, практичних запитань із предмета;

2) вільна дискусія серед тих, хто складає іспит;

3) усний виклад знань;

4) повідомлення у довільній формі: як я використав те, чого навчився;

5) письмовий звіт, що охоплює історію питання, теорію й метод.

Д. Люди, якості яких я найбільше поважаю, це - ...

1) видатні філософи й учені;

2) письменники та вчителі;

3) лідери ділових і політичних кіл;

4) економісти та інженери;

5) телеведучі й журналісти.

Е. Я читаю книжку, як правило, тому що...

1) відчуваю потребу в удосконаленні своїх професійних знань;

2) людина, яку я поважаю, порадила мені прочитати цю книжку;

3) хочу збагатити свою загальну ерудицію;

4) хочу вийти за межі своєї діяльності;

5) хочу дізнатися більше про певний предмет, явище.

Є. Коли я вперше розпочинаю якусь справу, то...

1) визначаю для себе рівень якості, до якого я маю прагнути;

2) шукаю шляхи та способи виконати її швидше та з найменшими

витратами;

3) обмірковую альтернативні способи виконання цієї справи;

4) намагаюся дізнатися, як інші виконували подібні справи;

5) намагаюся знайти найкращий спосіб виконання справи.

Обробка та інтерпретація результатів «проводиться підрахунком балів:

– синтетичний стиль: А1, Б4, В2, Г4, Ґ2, Д1, Е4, Є3;

- ідеалістичний стиль: А2, Б3, В1, Г3, І3, Д2, Е3, Є1;
- прагматичний стиль: А4, Б5, В4, Г5, І4, Д3, Е5, Є2;
- аналітичний стиль: А3, Б1, В3, Г1, І5, Д4, Е1, Є5;
- реалістичний стиль: А5, Б2, В5, Г2, І1, Д5, Е2, Є4.

Домінуючим для є той стиль, який набрав найбільшу кількість балів. Найменш властивий – стиль, що знаходиться на останньому місці за кількістю балів.

Короткі характеристики стилів мислення:

Синтетичний стиль. Люди із синтетичним стилем мислення надзвичайно чутливі до суперечностей у міркуваннях інших, виявляють підвищений інтерес до парадоксів та конфліктів ідей, нерідко навіть самі провокують такі конфлікти, щоб проявити себе у висуненні нових і оригінальних ідей. Синтезатори схильні бачити світ мінливим і схвалюють таке бачення іншими людьми. Вони люблять зміни нерідко через самі зміни й негативно ставляться до шаблонів, рутини, загальноприйнятих ідей, авторитетів, людей, які завжди з усім погоджуються. Синтезатори завжди готові до відкритої конфронтації, щоб виявити суперечності та усунути їх у новій теоретичній перспективі. Люди із синтетичним стилем мислення допомагають іншим знайти "свіжий" погляд на речі. Нерідко в ситуації групового прийняття рішення вони схильні зосереджуватися на негативних обставинах і наслідках діяльності, приймаючи вогонь на себе, але запобігаючи хибним рішенням. Синтезатори вирізняються відчуттям нового, гостротою погляду, креативністю.

Ідеалістичний стиль. Ідеалісти схильні до інтуїтивних, глобальних оцінок і не схильні до детального аналізу проблем з опорою на повну множину фактів та формальну логіку. Ідеалісти виявляють підвищений інтерес до цілей, цінностей, потреб, мотивів поведінки. Вони добре формулюють мету, і не тільки власну. "Куди ми йдемо і навіщо?" - це питання спонукає та спрямовує мислення ідеалістів. Вони розмірковують про речі і справи з точки зору їх користі або шкідливості для окремих людей і суспільства, з погляду добра і зла. Отже, ідеалісти більше, ніж інші, враховують у своїх рішеннях суб'єктивні та соціальні

фактори. Ідеалісти, як і синтезатори, не схильні зосереджуватися на точних цифрах і фактах. Вони намагаються акцентувати на схожості навіть у "непримиримих" позиціях, бо вважають, що люди можуть домовитися про будь-що, коли вони дійдуть згоди щодо цілей. Конфлікт ідеалісти вважають непродуктивним і непотрібним. Ідеалісти прагнуть, щоб їх сприймали як відкритих, доброзичливих, таких, що заслуговують на довіру й допомагають людям. їм необхідно відчувати свою корисність. Ідеалісти пишаються своїми високими ідеалами, моральними нормами та критеріями оцінки діяльності, але не завжди відчують, наскільки нереалістичні ці норми та критерії.

Прагматичний стиль. Прагматики орієнтовані на особистий досвід в оцінці правильності чи хибності ідей, рішень, учинків. Вони спрямовані на експериментування щодо способів досягнення поставлених цілей. Вони використовують ті матеріали та інформацію, які є напихваті, рідко шукаючи додаткові ресурси та резерви. їх цікавить якомога швидше отримання конкретного результату, реальної вигоди. Для прагматика світ як ціле є непередбаченим, його не можна осягти повною мірою. Тому "сьогодні зробимо так, а далі - буде видно". Отже, поведінку прагматиків важко передбачити, адже вони спираються на випадково вибрані факти. У них переважає тактичне мислення, маркетинговий підхід. Прагматики завжди вдаються до планування можливостей, висувають паралельні цілі, аби уникнути повної поразки. Таким чином, прагматики - досить гнучкі та адаптивні люди як у когнітивній сфері, так і у сфері поведінки. Як правило, вони комунікабельні, емпатійні, здатні не тільки раціонально обґрунтувати свої пропозиції, а й передбачити етичні та психологічні наслідки запропонованих рішень. Вони небайдуже ставляться до схвалення їх соціальним оточенням, прагнуть викликати симпатію до себе.

Аналітичний стиль. Представники аналітичного стилю характеризуються методичною, логічною, ретельною, детальною та обережною манерою вирішення проблем. Перш ніж прийняти рішення, вони збирають якомога більше інформації та розробляють детальний план дій, щоб знайти «найкращий» шлях до вирішення проблеми. Тому за умови достатнього запасу часу їхня стратегія

приносить максимальний успіх. Аналітики гірше від інших переносять невизначеність і хаос. Вони прагнуть бачити світ логічним, раціональним, упорядкованим і передбачуваним. Аналітики цінують знання, поважно ставляться до освіти і з дитинства засвоюють безліч теорій, які дають їм змогу пояснювати події й упорядковувати навколишнє середовище. Коли з'являється проблема, аналітик починає шукати формулу, процедуру, метод або систему, яка може дати розв'язання. Аналітики - перфекціоністи, вони прагнуть досконалості й завершеності у всьому, чим займаються. Аналітик цінує свою компетентність, тобто знання й розуміння всіх аспектів ситуації, в якій він опинився.

Реалістичний стиль. Реалісти - емпірики, а не теоретики. Для них «реальним» є те, що вони можуть безпосередньо сприймати і переживати, вони впевнені, що без узгодженості на рівні фактів не можна починати жодної справи. Вони приділяють підвищену увагу ресурсам, добре розуміючи їхню обмеженість. їх увага спрямована на поточні справи. Реалістичне мислення характеризується конкретністю й проєкцією на виправлення, корекцію ситуації для досягнення певного результату. Вони намагаються висувати конкретні, досяжні цілі, дисциплінують роботу групи своєю зосередженістю на кінцевому результаті. Реалісти намагаються вести справи обґрунтовано, безпомилково й уникати непередбачуваних змін. Час від часу вони вносять корекції та твердо дотримуються курсу. Реалісти близькі до аналітиків, але їх дратують зайві формально-логічні процедури, тривалі пошуки додаткової інформації та прагнення до бездоганності. Вони не схильні розмірковувати про глобальне і вдаються до спрощення проблем, щоб привернути увагу до реальних справ» [30, с. 82].

2.6 Методика дослідження аналітичності мислення «Числові ряди» Крелеліна

Мета: методика спрямована на дослідження аналітичності мислення.

Процедура проведення. «Це дослідження експериментатор може проводити як з одним досліджуваним, так і з невеликою групою, за умови, що

кожен із досліджуваних отримає індивідуальний бланк з таблицею рядів чисел. Слід також забезпечити цілковиту самостійність роботи.

До початку дослідження бланки належить розкласти перед учасниками тесту-вання на добре освітленому столі текстом донизу, щоб до зачитування інструкції вони їх не розглядали і не ознайомилися з ними.

Інструкція досліджуваному. «На бланках, які лежать перед вами, надруковано ряди чисел. Спробуйте встановити, за якою закономірністю складено кожен із 15 запропонованих числових рядів. Згідно з цією закономірністю продовжіть кожен ряд, дописавши в ньому ще два числа. На виконання завдання відводиться 7 хв. Не затримуйтеся довго на одному ряді. Якщо не можете правильно встановити закономірність, переходьте до наступного ряду, а якщо залишиться час - знову поверніться до важкого для вас числового ряду. Чи все вам зрозуміло? Якщо немає запитань, переверніть тестові бланки. Починаємо!»

Через 7 хв подається команда: «Стоп! Дописування закінчено!».

Обробка та інтерпретація результатів виконується за допомогою ключа – таблиці з правильними відповідями. Під час обробки результатів підраховується кількість правильно дописаних числових рядів. Якщо досліджуваний записав у якому-небудь ряді тільки одне число, хоча воно і є правильним, числовий ряд вважається недописаним» (табл. 2.3).

**Ключ до методики визначення стилю навчання й мислення (П. Торранс,
С. Рейнолдс, Т. Ригель, О. Болл)**

Номер ряду	Продовження ряду
1	16, 18
2	27, 30
3	384, 768
4	17, 20
5	4, 2
6	11, 3
7	1/8, 1/16
8	64, 81
9	6, 4
10	76, 78
11	1, 4
12	279, 282
13	30, 23
14	15, 12
15	30, 33

Рівень розвитку аналітичності мислення визначається за кількістю «правильно дописаних рядів чисел:

- 14-15 рядів – дуже висока аналітичність мислення або відмінна;
- 11-13 – аналітичність висока, або добра;
- 8-10 – аналітичність середня, або задовільна;
- 6-7 – аналітичність низька, або погана;
- 5 і нижче, то аналітичність дуже низька, або дуже погана» [27, с. 84].

Можна зіставити результати тестування з успішністю з відповідних дисциплін. Інтерпретуючи результати, бажано враховувати особливості темпераменту досліджуваного, а також навички роботи з числами.

Висновки до другого розділу

Отже, ми проаналізували принципи підбору нами методик для дослідження. Визначено конкретні методики, які підходять нам за метою та максимально розкривають обраний нами предмет дослідження – взаємозв'язок емоційного інтелекту та стилю мислення у студентської молоді.

Методики підбрано за принципами системності, об'єктивності, й вони безпосередньо використовуються для обраного віку досліджуваних, що максимально об'єктивізує результати нашого подальшого дослідження. Нами обрано наступні методики: 1. Методика дослідження рівня розвитку емоційного інтелекту В. Зарицької. 2. Методика «Діагностика емоційного інтелекту» (Н. Холл). 3. Методика визначення стилю навчання й мислення. 4. Методика визначення стилю мислення А. Харрісона та Р. Бремсона. 5. Методика дослідження аналітичності мислення «Числові ряди» Крепеліна.

РОЗДІЛ 3

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА СТИЛЮ МИСЛЕННЯ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

У цьому розділі описано проведене нами емпіричне дослідження, також подано характеристику вибірки та етапів його здійснення. Проаналізовано отримані результати як якісно, так і кількісно, інтерпретовано отримані дані. Так, проведений аналіз емоційного інтелекту та стилю мислення у студентської молоді, а також оцінка їх взаємозв'язку.

3.1 Організація емпіричного дослідження

Дослідження виконувалось на базі Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» у вересні-листопаді 2024 року. У дослідженні брали участь 50 студентів, які навчаються на факультеті психології та педагогіки, з яких 22 хлопця та 28 дівчат.

Гіпотеза дослідження: найбільший рівень емоційного інтелекту властивий студентській молоді з синтетичним та прагматичним стилем мислення.

I етап дослідження – організаційний.

На цьому етапі здійснювалося вивчення літератури, що стосувалася даної проблеми, виявлено особливості емоційного інтелекту та стилю мислення у студентської молоді. Вивчено методики, які можемо використовувати з метою дослідження даного феномену.

На II етапі дослідження проводились методики спрямовані на виявлення взаємозв'язку емоційного інтелекту та стилю мислення у студентської молоді. Так, було проведено: 1. Методика дослідження рівня розвитку емоційного інтелекту В. Зарицької. 2. Методика «Діагностика емоційного інтелекту» (Н. Холл). 3. Методика визначення стилю навчання й мислення. 4. Методика визначення стилю мислення А. Харрісона та Р. Бремсона. 5. Методика дослідження аналітичності мислення «Числові ряди» Крепеліна.

Обрані для проведення емпіричного дослідження методики відповідають вимогам стандартизації, валідності, надійності та співвідносяться з метою роботи та завданнями дослідження.

На III етапі дослідження проводилась обробка результатів – як кількісна, так і якісна. Отримані дані було проаналізовано, дані занесені у таблиці та діаграми. Також варто зазначити, що проведено аналіз результатів за допомогою математичної статистики.

3.2. Аналіз рівня емоційного інтелекту у студентів

Первинні результати оцінки рівня розвитку емоційного інтелекту представлені в Додатку Б.1.

Кількісні результати оцінки рівня розвитку емоційного інтелекту за методикою дослідження рівня розвитку емоційного інтелекту В. Зарицької представлені в табл. 3.1.

Таблиця 3.1.

Кількісні результати оцінки рівня розвитку емоційного інтелекту за методикою дослідження рівня розвитку емоційного інтелекту В. Зарицької, %

№ з/п	Шкала	Рівень розвитку емоційного інтелекту, %			
		Високий	Достатній	Середній	Низький
1	Розуміння особистістю власних емоцій	14	16	38	32
2	Самоконтроль і саморегуляція емоцій	18	20	28	34
3	Розуміння особистістю емоцій інших	10	12	52	26
4	Здатність використовувати емоції у діяльності та спілкуванні	18	16	42	24
Загальний рівень розвитку емоційного інтелекту		16	18	40	26

Таким чином, більшість студентів мають середній та низький рівень емоційного інтелекту.

38% досліджуваних на середньому рівні розуміють власні емоції, 32% - на низькому, 16% респондентів мають достатній рівень розуміння власних емоцій і 14% – високий (рис. 3.1).

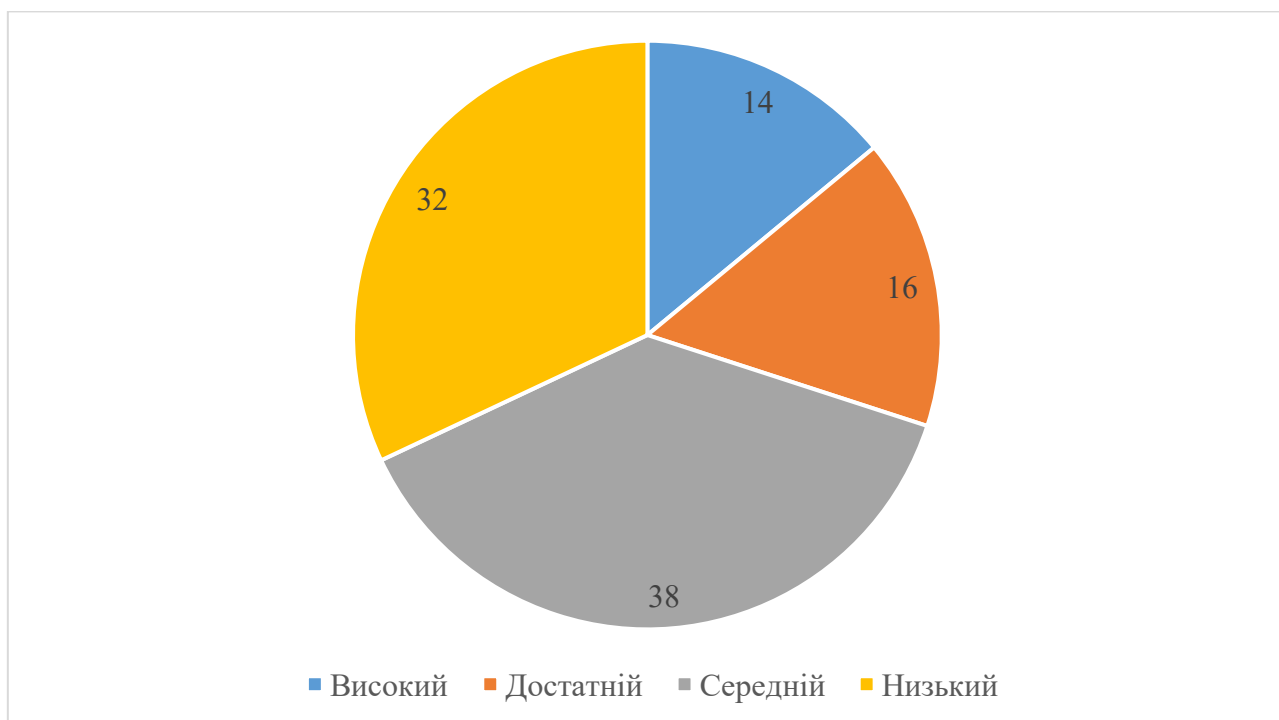

Рис. 3.1. Рівень розуміння власних емоцій, %

38% досліджуваних мають середній рівень самоконтролю і саморегуляції емоцій, 34% - на низькому, 20% респондентів мають достатній самоконтролю і саморегуляції емоцій і 18% – високий (рис. 3.2).

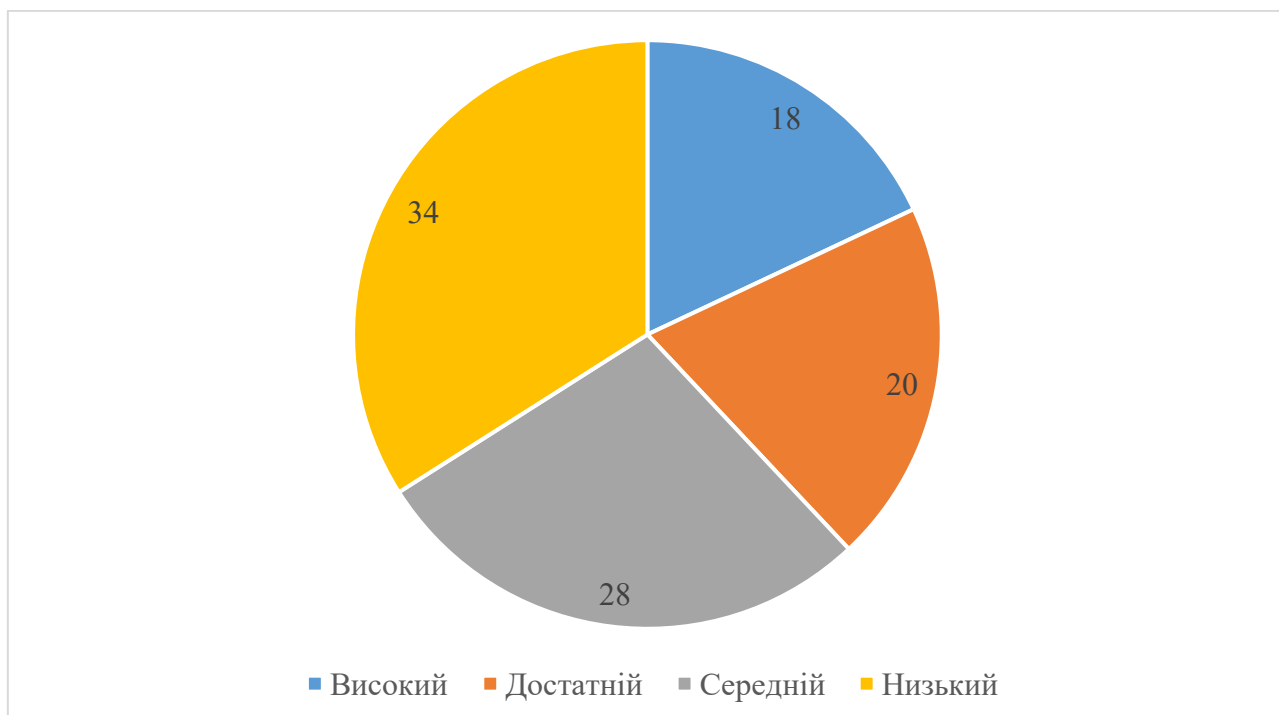

Рис. 3.2. Рівень самоконтролю і саморегуляції емоцій, %

Більшість респондентів (52%) на середньому рівні розуміють емоцій інших (рис. 3.3).

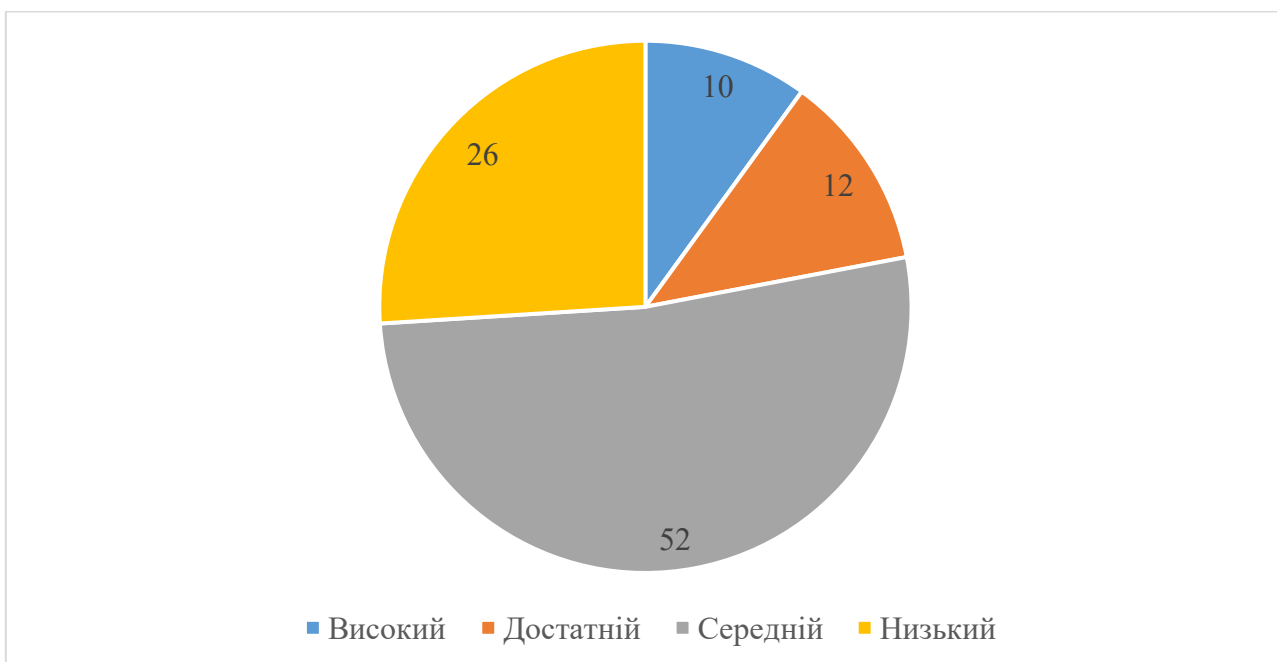

Рис. 3.3. Рівень розуміння емоцій інших, %

42% досліджуваних мають середній рівень здатності використовувати емоції у діяльності та спілкуванні, 24% - на низькому, 16% респондентів мають достатній рівень здатності використовувати емоції у діяльності та спілкуванні і 18% – високий (рис. 3.4).

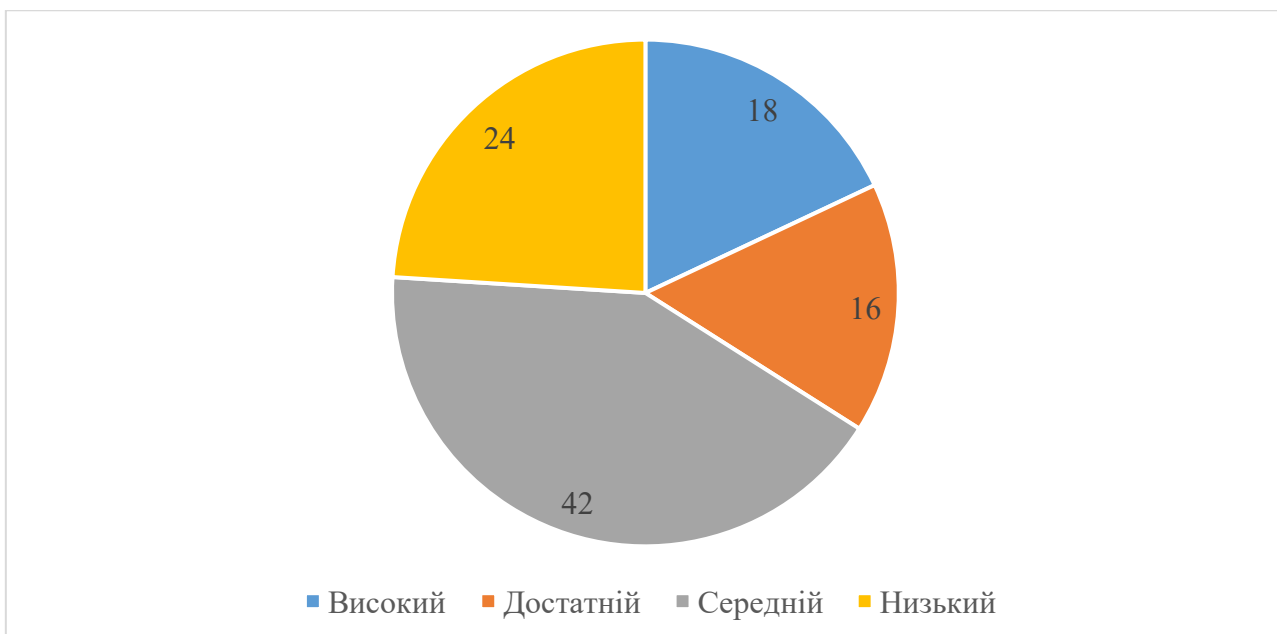

Рис. 3.4. Рівень здатності використовувати емоції у діяльності та спілкуванні, %

Первинні результати виявлення здібності особистості розуміти відносини, що репрезентується в емоціях, і керувати своєю емоційною сферою на основі прийняття рішень представлені в Додатку Б.2.

Кількісні результати виявлення здібності особистості розуміти відносини, що репрезентується в емоціях, і керувати своєю емоційною сферою на основі прийняття рішень за методикою «Діагностика емоційного інтелекту» (Н. Холл) представлені в табл. 3.2.

Таблиця 3.1.

Кількісні результати виявлення здібності особистості розуміти відносини, що репрезентується в емоціях, і керувати своєю емоційною сферою на основі прийняття рішень за методикою «Діагностика емоційного інтелекту» (Н. Холл), %

№ з/п	Шкала	Рівень, %		
		Високий	Середній	Низький
1	Емоційна обізнаність	16	52	32
2	Управління своїми емоціями	22	44	34
3	Самомотивація	14	60	26
4	Емпатія	20	56	24
5	Розпізнавання емоцій інших людей	18	54	28
Інтегративний рівень емоційного інтелекту		18	56	26

52% досліджуваних мають середній рівень емоційної обізнаності, 32% - низький і 16% респондентів мають високий рівень емоційної обізнаності (рис. 3.5).

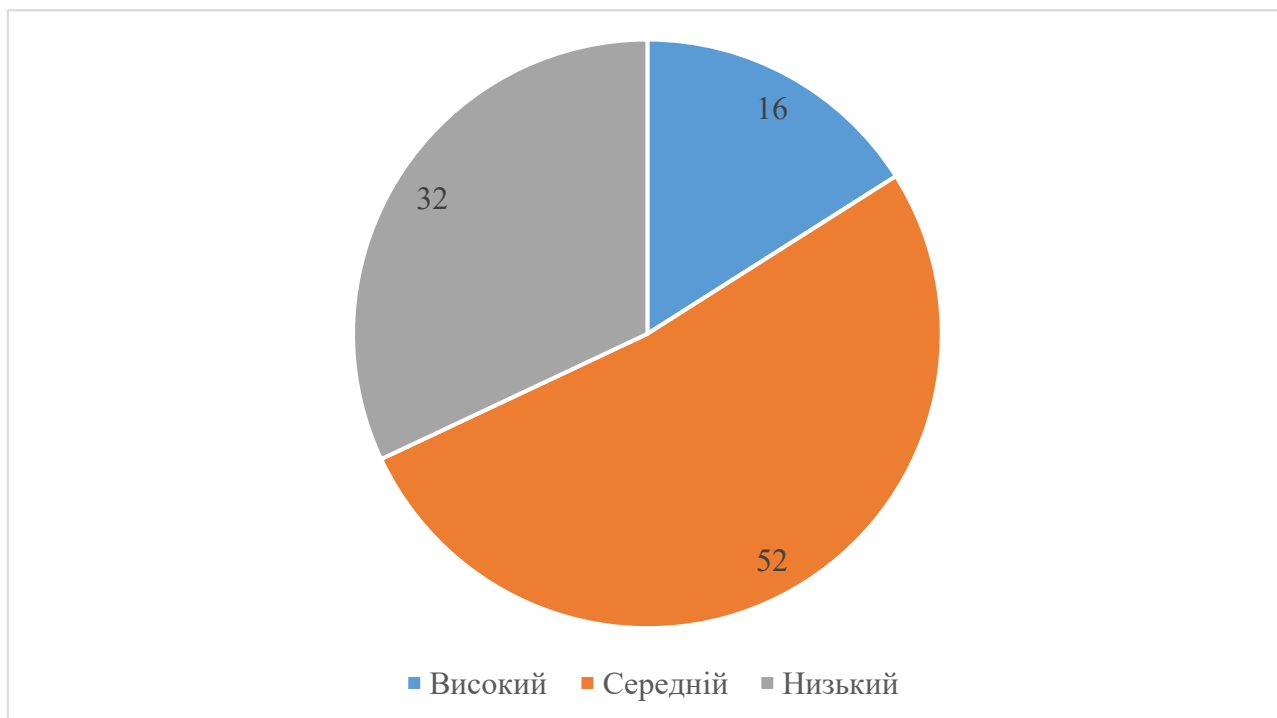

Рис. 3.5. Рівень емоційної обізнаності, %

44% досліджуваних мають середній рівень управління своїми емоціями, 34% - низький і 22% респондентів мають високий рівень управління своїми емоціями (рис. 3.6).

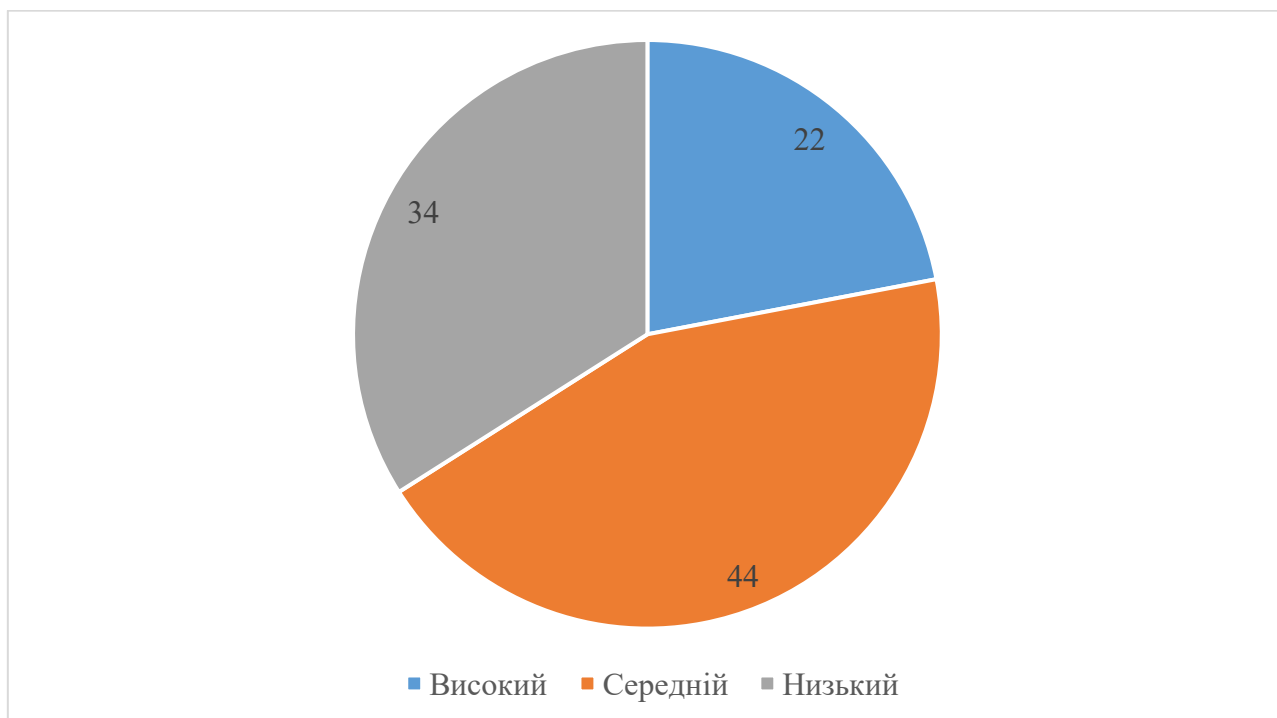

Рис. 3.6. Рівень управління своїми емоціями, %

60% досліджуваних мають середній рівень самомотивації, 26% - низький і 14% респондентів мають високий рівень самомотивації (рис. 3.7).

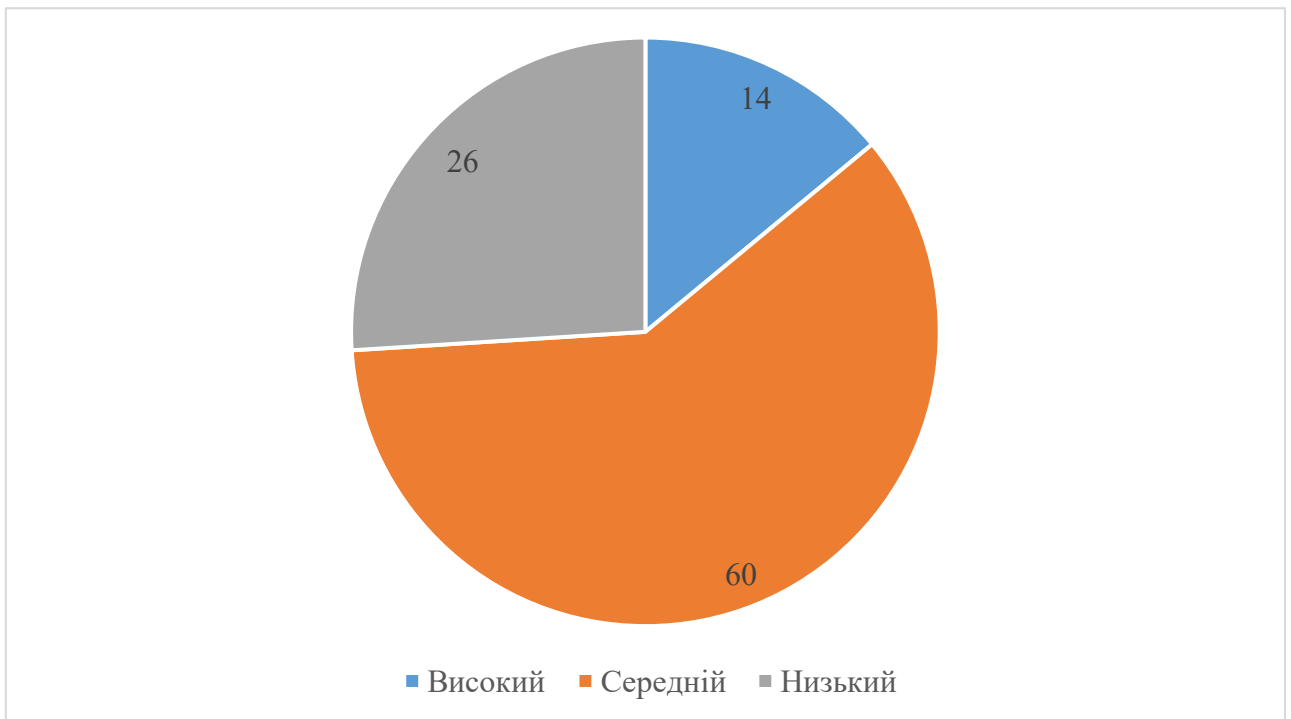

Рис. 3.7. Рівень самомотивації, %

56% досліджуваних мають середній рівень емпатії, 24% - на низькому і 20% респондентів мають високий рівень емпатії (рис. 3.8).

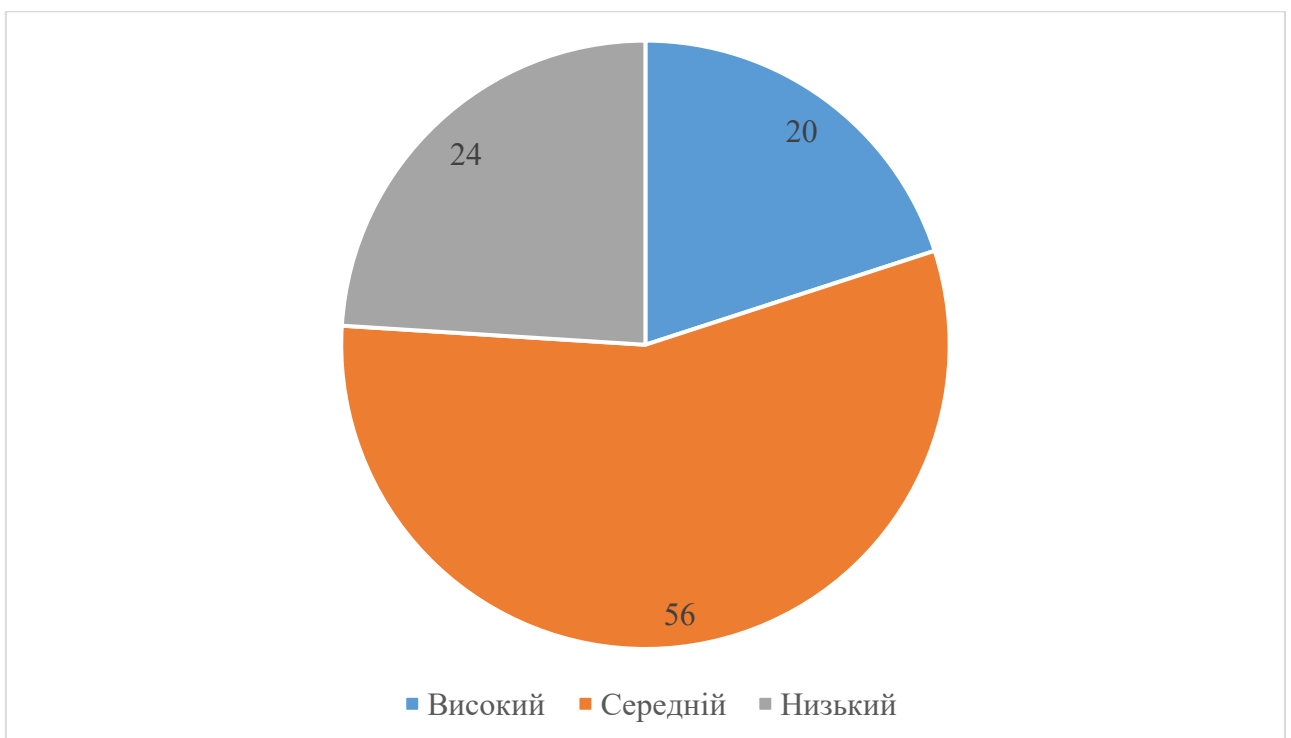

Рис. 3.8. Рівень емпатії, %

54% досліджуваних мають середній рівень розпізнавання емоцій інших людей, 28% - низький і 18% респондентів мають високий рівень розпізнавання емоцій інших людей (рис. 3.9).

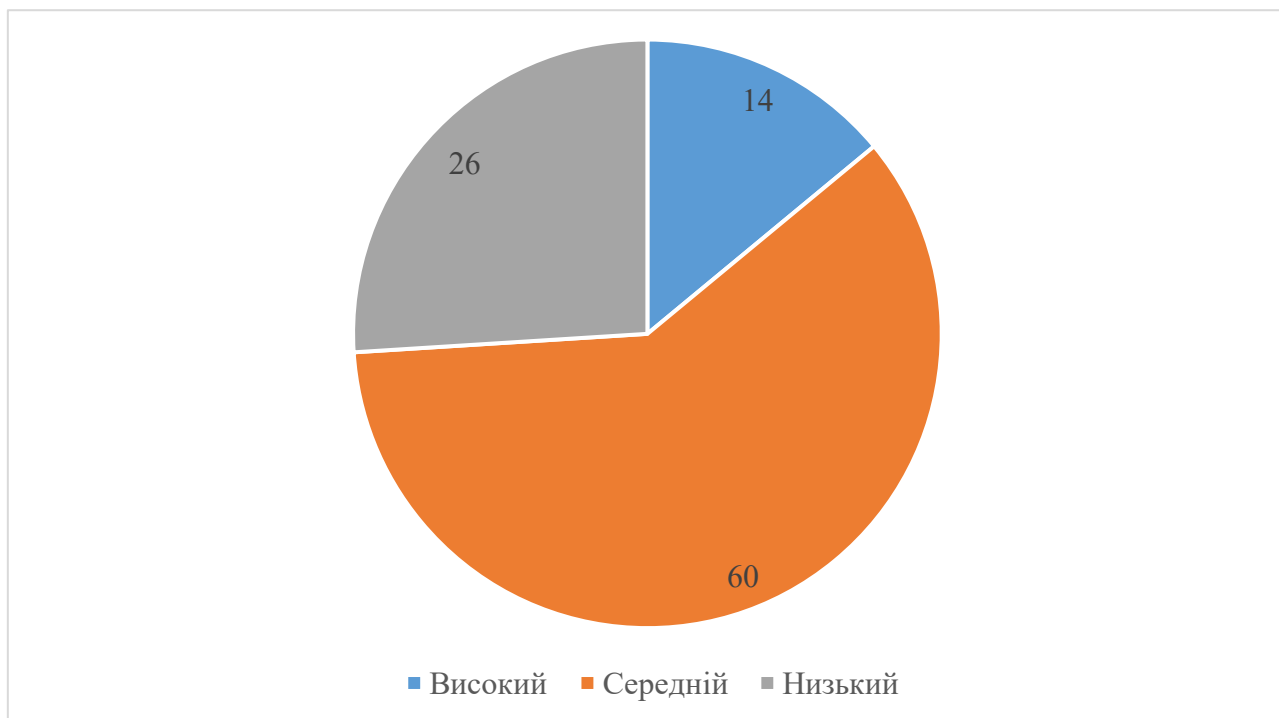

Рис. 3.9. Рівень розпізнавання емоцій інших людей, %

56% досліджуваних мають середній інтегративний рівень емоційного інтелекту, 26% - на низькому і 18% респондентів мають високий інтегративний рівень емоційного інтелекту (рис. 3.10).

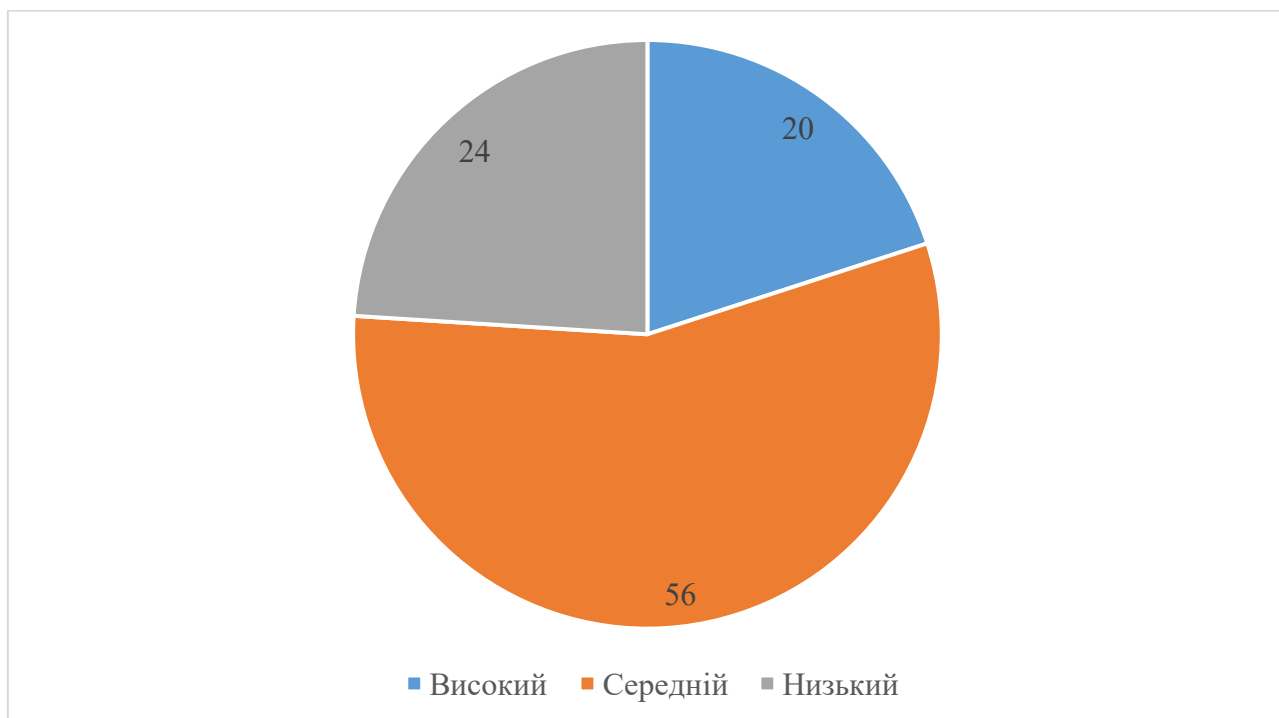

Рис. 3.10. Рівень інтегративний рівень емоційного інтелекту, %

Таким чином, більшість студентів мають середній та низький рівень емоційного інтелекту.

3.3. Дослідження стилю мислення у студентської молоді

Первинні результати виявлення стилю мислення за методикою визначення стилю навчання й мислення (П. Торранс, С. Рейнолдс, Т. Ригель, О. Болл) представлені в Додатку Б.3.

Кількісні результати виявлення стилю мислення за методикою визначення стилю навчання й мислення (П. Торранс, С. Рейнолдс, Т. Ригель, О. Болл) представлені в табл. 3.3.

Таблиця 3.3.

Кількісні результати виявлення стилю мислення за методикою визначення стилю навчання й мислення (П. Торранс, С. Рейнолдс, Т. Ригель, О. Болл), %

Тип мислення	Питома вага
Лівопівкульний	35
Правопівкульний	57
Змішаний	8

Таким чином, 35% студентів мають лівопівкульний тип мислення, вони віддають перевагу проблемам, що вирішуються логічним шляхом; вони активні і говіркі, скоріше конформісти (залежні від групи), шукають точні факти, люблять конструктивні принципи і завдання. Вони легко вступають у контакт з іншими людьми.

57% здобувачів вищої освіти мають правопівкульний тип мислення. Вони здебільшого неконформісти, мають потяг до прояву особистої ініціативи, їм подобаються гнучкі правила, і вони суттєво людиноорієнтовані (емпатійні). Ці люди не дуже товариські, але можуть продуктивно працювати навіть у несприятливих умовах.

У 8% студентів спостерігається змішаний тип мислення. Їм властиве поєднання послідовності в роботі і водночас здатності образно, цілісно, швидко сприймати події, ретельно обмірковувати свої вчинки, особливо в екстремальних ситуаціях (управлінець, лектор тощо).

Первинні результати виявлення стилю мислення за методикою визначення стилю мислення А. Харрісона та Р. Бремсона представлені в Додатку Б.4.

Кількісні результати виявлення стилю мислення за методикою визначення стилю мислення А. Харрісона та Р. Бремсона представлені в табл. 3.4.

Таблиця 3.4.

Кількісні результати виявлення стилю мислення за методикою визначення стилю мислення А. Харрісона та Р. Бремсона, %

Стиль мислення	Питома вага
Синтетичний стиль	15
Ідеалістичний стиль	12
Прагматичний стиль	13
Аналітичний стиль	32

Реалістичний стиль	28
--------------------	----

Таким чином, 15% студентів мають домінуючий синтетичний стиль мислення. Вони надзвичайно чутливі до суперечностей у міркуваннях інших, виявляють підвищений інтерес до парадоксів та конфліктів ідей, нерідко навіть самі провокують такі конфлікти, щоб проявити себе у висуненні нових і оригінальних ідей. Синтетичне мислення потребує відкритості до нових ідей та розуміння різних перспектив, що безпосередньо пов'язано з високим рівнем емпатії та соціальної обізнаності.

12% досліджуваних є ідеалісти. Вони прагнуть, щоб їх сприймали як відкритих, доброзичливих, таких, що заслуговують на довіру й допомагають людям. Ідеалістичне мислення підсилюється самосвідомістю та внутрішньою мотивацією, що є складовими емоційного інтелекту. Проте надмірне зосередження на ідеалах може знижувати практичну емпатію.

Прагматиками є 13% студентів, вони досить гнучкі та адаптивні люди як у когнітивній сфері, так і у сфері поведінки. Як правило, вони комунікабельні, емпатійні, здатні не тільки раціонально обґрунтувати свої пропозиції, а й передбачити етичні та психологічні наслідки запропонованих рішень. Вони небайдуже ставляться до схвалення їх соціальним оточенням, прагнуть викликати симпатію до себе. Прагматичне мислення вимагає саморегуляції та соціальних навичок для ефективного реалізації планів, що є елементами емоційного інтелекту.

Аналітичне мислення мають 32% студентів, вони покладаються на самосвідомість і саморегуляцію, проте може недостатньо враховувати емоційний контекст, що впливає на рівень емпатії.

Реалістичне мислення домінує у 28% студентів, воно підтримує саморегуляцію, але може нехтувати емоційними сигналами, що впливає на загальний рівень емоційного інтелекту.

Первинні результати дослідження аналітичності мислення за методикою дослідження аналітичності мислення «Числові ряди» Крепеліна представлені в Додатку Б.5.

Кількісні результати дослідження аналітичності мислення за методикою дослідження аналітичності мислення «Числові ряди» Крепеліна представлені в табл. 3.5.

Таблиця 3.5.

Кількісні результати дослідження аналітичності мислення за методикою дослідження аналітичності мислення «Числові ряди» Крепеліна, %

Стиль мислення	Питома вага
Дуже висока аналітичність мислення або відмінна	32
Аналітичність висока, або добра	13
Аналітичність середня, або задовільна	12
Аналітичність низька, або погана	15
Аналітичність дуже низька, або дуже погана	28

Таким чином, 32% студентів мають дуже високу аналітичність мислення або відмінна.

Далі був проведений кореляційний аналіз з метою встановлення взаємозв'язку між рівнем емоційного інтелекту та стилем мислення. Результати аналізу представлені в таблиці 3.6.

Таблиця 3.6.

Кореляційний аналіз взаємозв'язку між рівнем емоційного інтелекту та стилем мислення студентів

	Загальний рівень розвитку емоційного інтелекту	Інтегративний рівень емоційного інтелекту	Синтетичний стиль	Ідеалістичний стиль	Прагматичний стиль	Аналітичний стиль	Реалістичний стиль
Загальний рівень розвитку емоційного інтелекту	1,000						
Інтегративний рівень емоційного інтелекту	0,901	1,000					
Синтетичний стиль	0,897	0,688	1,000				
Ідеалістичний стиль	0,311	0,387	0,228	1,000			
Прагматичний стиль	0,727	0,803	0,448	0,212	1,000		
Аналітичний стиль	0,170	0,184	0,361	0,203	0,259	1,000	

Реалістичний стиль	0,261	0,193	0,270	0,312	0,168	0,286	1,000
--------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

Отже, найбільший рівень емоційного інтелекту властивий студентській молоді з синтетичним та прагматичним стилем мислення.

3.3. Умови розвитку емоційного інтелекту та стилю мислення студентської молоді

Для розвитку емоційного інтелекту особам з будь-яким стилем мислення варто працювати над підсиленням слабких компонентів, наприклад, аналітикам – над емпатією.

Взаємодія з іншими стилями мислення може збагатити власний підхід та підвищити загальний рівень емоційного інтелекту.

Також з метою розвитку емоційного інтелекту студентів була розроблена тренінгова програма.

Тривалість: 5 днів по 6 годин.

Цільова аудиторія: студенти (орієнтовно 18–25 років).

Цілі тренінгу:

- допомогти учасникам усвідомити власні емоції та навчитись їх ідентифікувати;
- розвинути навички саморегуляції емоцій і стресостійкості;
- покращити розуміння емоцій інших, розвинути емпатійність;
- відпрацювати ефективну, емоційно грамотну комунікацію;
- створити підґрунтя для подальшого вдосконалення емоційної компетентності.

Матеріали: фліпчарти, маркери, папір, стікери, роздруківки з картками емоцій, м'які подушки або килимки для релаксаційних вправ, кольорові олівці, папір А4, можливі невеликі реквізити для рольових ігор (наприклад, капелюхи, шарфи, картки з ролями).

День 1 «Усвідомлення себе та своїх емоцій»:

Вправа «Коло знайомств» (30 хв).

Мета – створити атмосферу довіри, ініціювати перше усвідомлення емоцій.

Учасники стають у коло. Кожен по черзі називає своє ім'я та обирає емоцію, яка його зараз найкраще характеризує, супроводжуючи це жестом або мімікою. Наступний учасник повторює ім'я та емоцію попереднього, і додає свою. В кінці група повторює всі імена та емоції.

Обговорення «Правила групи» (30 хв).

Група спільно формулює правила: конфіденційність, повага, чесність, активна участь. Запис правил на фліпчарт і прикріплення його на стіну.

Вправа «Карта емоцій» (1 год.).

Мета – навчитися називати та ідентифікувати емоції.

На підлозі розкладені картки з різними назвами емоцій (радість, сум, злість, тривога, здивування, вина, гордість тощо). Кожен учасник обирає 2–3 емоції, які пережив протягом минулого тижня, стає біля відповідних карток і коротко розповідає, в якій ситуації вони виникли..

Вправа «Емоційна хроніка» (1 год.).

Мета – усвідомити динаміку емоцій протягом дня та фактори, які на них впливають.

Кожен учасник отримує аркуш паперу й олівці. Завдання – намалювати лінію-«хроніку» свого вчорашнього дня та позначити на ній основні емоційні піки або спади (символами або кольорами). Потім обговорення в парах: що впливало на ці емоції? Як учасник розпізнав емоції?.

Вправа «Тригери» (1 год.).

Мета – виявити типові тригери та навчитися їх помічати.

Група ділиться на 3–4 малі підгрупи. Кожна підгрупа обговорює ситуації, які викликають сильні емоції (позитивні чи негативні) у студентському житті: іспити, стосунки з одногрупниками, викладачами, фінансові труднощі тощо. Потім підгрупи презентують свої списки та коротко обговорюють, чому саме ці ситуації стають тригерами..

Рефлексивне коло (1 год.).

Кожен учасник коротко ділиться своїми враженнями від дня. Яку емоцію він зараз відчуває щодо процесу, що нового дізнався про себе?

Домашнє завдання: протягом вечора та наступного ранку записувати свої емоції та причини їх виникнення.

День 2 «Управління емоціями та саморегуляція»:

Вправа «Емоційний щоденник» (30 хв.).

Учасники розповідають у парах про свій досвід спостереження за емоціями (домашнє завдання). Потім коротке обговорення в загальному колі: що допомагало/заважало усвідомлювати емоції?

Тілесна вправа «Дихання + заземлення» (1 год.).

Учасники розміщуються зручно, тренер пропонує техніку «подовженого видиху» або «4-7-8»: вдих на 4 рахунки, затримка на 7, видих на 8. Потім – вправа на заземлення (наприклад, відчуття п'ять речей, які бачиш, чотири, які чуєш тощо). Обговорення: як змінився емоційний стан після практики?

Вправа «Емоційний стоп» (1 год.).

Учасники в парах програють умовні конфліктні ситуації (наприклад, незгода щодо розподілу завдань у груповому проєкті). Завдання – помітити момент, коли зростає негативна емоція, і сигналом (слово «стоп» або жест) призупинити взаємодію, зробити кілька глибоких вдихів-видихів, потім продовжити спілкування в більш спокійному тоні. Обговорити у загальному колі, чи вдалося змінити емоційну реакцію.

Вправа «Переформулювання» (1 год.).

Кожен отримує картку з описом стресової ситуації (наприклад, «Ти запізнився на лекцію, і викладач робить зауваження при всій групі»). Завдання – придумати 2–3 способи інакше інтерпретувати цю ситуацію: замість «викладач мене ненавидить» – «викладач хвилюється, що ми пропускаємо важливий матеріал». Обговорити в підгрупах, як інакша інтерпретація впливає на емоції.

Вправа «Ресурсний список» (1 год.).

Учасники індивідуально пишуть список своїх ресурсів для саморегуляції: улюблені заняття, прогулянки, музика, спілкування з друзями, спорт. Потім обмін у трійках: кожен ділиться своїми ресурсами, інші можуть запропонувати нові ідеї.

Обговорення в колі: який ресурс візьмете на озброєння?

Рефлексивне коло (30 хв.).

Який метод саморегуляції виявився найбільш цікавим? Що учасники спробують застосувати поза тренінгом?

Домашнє завдання: застосувати одну з технік регуляції емоцій у реальній ситуації та записати результат.

День 3 «Емпатія та розуміння емоцій інших»:

Вправа «Позитивний/негативний фідбек» (30 хв.).

Учасники в парах розповідають про свій досвід учорашнього застосування техніки саморегуляції. Партнер слухає й відображає почуті емоції: «Я чую, що тобі було тривожно, але ти впорався за допомогою дихання». Обговорення в колі: наскільки точно вдалося вловити емоції іншого?

Вправа «Мімічний театр» (1 год.).

Групу ділять на пари. Один учасник виражає емоцію лише мімікою та жестами, інший має назвати цю емоцію. Ускладнення: додати контекст – наприклад, «злість, бо втратили важливу річ». Обговорення: які сигнали допомагають розпізнати емоцію?

Вправа «Емпатичне слухання» (1 год.).

Учасники працюють у трійках: «Оповідач» ділиться історією з життя (пригадує складну чи приємну емоційну ситуацію), «Слухач» активно слухає і періодично коротко відображає емоційний стан оповідача, «Спостерігач» дає зворотний зв'язок: чи вдалося слухачу бути емпатійним? Потім учасники міняються ролями.

Рольова гра «Діалог культур» (1 год.).

Групу ділять на 2 частини, кожна отримує певну «культурну установку»: наприклад, група А дуже стримана в емоційних проявах, група Б – навпаки, дуже експресивна. Завдання: зустрітися в «загальному просторі» та спробувати зрозуміти емоційні сигнали іншої групи. Обговорення: чому складно було зрозуміти іншу сторону, що допомагало виявити емпатію?

Вправа «Емпатична карта» (30 хв.).

Кожен учасник обирає людину зі свого оточення, з якою складно взаємодіяти, та намагається уявити її емоційний світ. Записують: які емоції може відчувати ця людина в типових ситуаціях, чому так, що могло б їй допомогти?

Рефлексивне коло (30 хв.).

Що змінилося у сприйнятті інших після цих вправ? Як емоції інших стають зрозумілішими?

Домашнє завдання: наступного дня спробувати у розмові з другом або однокласником робити емпатичні відображення та записати враження.

День 4 «Ефективна комунікація на основі емоційного інтелекту»:

Вправа «Емпатичний рапорт» (30 хв.).

Учасники в парах обговорюють свій досвід застосування емпатичних технік поза тренінгом (домашнє завдання). Партнер знову намагається відобразити почуті емоції. Обговорення в колі: наскільки це було корисно?

Вправа «Я-повідомлення» (1 год.).

Кожен учасник записує приклад конфліктної або напруженої ситуації з недавнього часу. Потім тренер пропонує формулу «Я-повідомлень» (без лекцій, а у вигляді підказки на фліпчарті: «Я відчуваю... коли ти... тому що... Я б хотів(ла)...»). Учасники практикуються в трійках: один озвучує претензію у формі звинувачення, інший переформулює це у «Я-повідомлення», третій дає зворотний зв'язок.

Рольова гра «Конфлікт у команді» (1 год.).

Група ділиться на 2–3 команди. Кожна отримує сценарій конфліктної ситуації (наприклад, груповий проєкт, де один не виконує свою частину). Завдання – розіграти сценку, застосовуючи емпатію та «Я-повідомлення» для конструктивного вирішення конфлікту. Обговорення: які комунікативні ходи були ефективними?

Вправа «Синтез позицій» (1 год.).

Учасники в парах отримують суперечливі точки зору (наприклад, один вважає, що всі іспити мають бути усними, інший – лише письмовими). Завдання:

через емпатичне слухання та асертивні твердження дійти до компромісу або синтезу. Обговорення: як емоційна складова допомогла?

Вправа «Зворотний зв'язок без критики» (30 хв.).

Учасники в трійках: один грає роль людини, яка зробила помилку (наприклад, несвоєчасно здав проєкт), другий дає зворотний зв'язок, намагаючись уникати звинувачень, а лише описувати вплив дії на себе та команду. Третій спостерігає та оцінює емоційну м'якість і ясність комунікації.

Рефлексивне коло (30 хв.).

Які комунікативні підходи найскладніші? Що вдалося найкраще? Як використати ці навички надалі?

Домашнє завдання: застосувати «Я-повідомлення» у реальному спілкуванні.

День 5 «Інтеграція навичок та план подальшого розвитку»:

Вправа «Успіхи та виклики» (30 хв.).

Учасники в парах діляться успіхами та складнощами, які виникли під час спроб застосувати нові навички. Потім коротко у колі: які труднощі повторюються у багатьох?

Комплексна симуляція «День студента» (2 год.).

Тренер пропонує сценарій, що моделює типовий день студента з різними емоційними викликами: ранкове непорозуміння з сусідом по кімнаті, складне завдання у груповому проєкті, несподівана зміна планів викладача, конфлікт у студентській організації. Учасники розподіляють ролі і протягом 30–40 хвилин програють ці епізоди, намагаючись застосувати всі опановані навички ЕІ. Після завершення – детальне обговорення кожної сцени, аналіз емоційних реакцій, комунікації, емпатії та саморегуляції.

Вправа «Колесо Емоційних Навичок» (1 год.).

Кожен учасник малює коло, розділене на сектори, що символізують ключові навички ЕІ (самоусвідомлення, саморегуляція, емпатія, асертивна комунікація, робота в команді тощо). Оцінює свій поточний рівень у кожному секторі та думає, як його можна підвищити. Потім у трійках ділиться планом: які

конкретні кроки зробити (читати літературу, практикувати дихання, спостерігати за мовою тіла інших, займатися волонтерством для покращення емпатії і т.д.).

Вправа «Маніфест розвитку» (1 год.).

Кожен учасник пише невеликий «маніфест» – текст, у якому він фіксує свої наміри щодо подальшого розвитку емоційного інтелекту: «Я буду більш уважним до своїх емоцій і емоцій інших. Я буду зупинятися, щоб подихати перед конфліктами. Я буду ставити питання, щоб краще зрозуміти емоційний стан інших людей» тощо. За бажанням, учасники можуть зачитати свій маніфест у колі.

Завершальне рефлексивне коло (30 хв.).

Кожен учасник розповідає про свій ключовий «винос» із тренінгу, найбільш цінний досвід, та ділиться, як він планує продовжувати розвивати емоційного інтелекту.

Очікувані результати:

- учасники навчаться краще розпізнавати власні емоції та причини їхнього виникнення;
- опанують практичні техніки саморегуляції та зниження стресу;
- покращать навички емпатичного слухання та розуміння емоцій інших людей;
- навчаться застосовувати асертивну комунікацію, переформулювати складні ситуації та конструктивно вирішувати конфлікти;
- отримають персональні плани подальшого розвитку еі та матимуть конкретні інструменти для їх реалізації.

Висновки до третього розділу

Проведений аналіз дозволив виявити взаємозв'язок емоційного інтелекту та стилю мислення у студентської молоді.

Зокрема, більшість студентів мають середній та низький рівень емоційного інтелекту.

35% студентів мають лівопівкульний тип мислення, вони віддають перевагу проблемам, що вирішуються логічним шляхом; вони активні і говіркі, скоріше конформісти (залежні від групи), шукають точні факти, люблять конструктивні принципи і завдання. Вони легко вступають у контакт з іншими людьми.

57% здобувачів вищої освіти мають правопівкульний тип мислення. Вони здебільшого неконформісти, мають потяг до прояву особистої ініціативи, їм подобаються гнучкі правила, і вони суттєво людиноорієнтовані (емпатійні). Ці люди не дуже товариські, але можуть продуктивно працювати навіть у несприятливих умовах.

У 8% студентів спостерігається змішаний тип мислення. Їм властиве поєднання послідовності в роботі і водночас здатності образно, цілісно, швидко сприймати події, ретельно обмірковувати свої вчинки, особливо в екстремальних ситуаціях (управлінець, лектор тощо).

15% студентів мають домінуючий синтетичний стиль мислення. Вони надзвичайно чутливі до суперечностей у міркуваннях інших, виявляють підвищений інтерес до парадоксів та конфліктів ідей, нерідко навіть самі провокують такі конфлікти, щоб проявити себе у висуненні нових і оригінальних ідей. Синтетичне мислення потребує відкритості до нових ідей та розуміння різних перспектив, що безпосередньо пов'язано з високим рівнем емпатії та соціальної обізнаності.

12% досліджуваних є ідеалісти. Вони прагнуть, щоб їх сприймали як відкритих, доброзичливих, таких, що заслуговують на довіру й допомагають людям. Ідеалістичне мислення підсилюється самосвідомістю та внутрішньою мотивацією, що є складовими емоційного інтелекту. Проте надмірне зосередження на ідеалах може знижувати практичну емпатію.

Прагматиками є 13% студентів, вони досить гнучкі та адаптивні люди як у когнітивній сфері, так і у сфері поведінки. Як правило, вони комунікабельні, емпатійні, здатні не тільки раціонально обґрунтувати свої пропозиції, а й передбачити етичні та психологічні наслідки запропонованих рішень. Вони

небайдуже ставляться до схвалення їх соціальним оточенням, прагнуть викликати симпатію до себе. Прагматичне мислення вимагає саморегуляції та соціальних навичок для ефективної реалізації планів, що є елементами емоційного інтелекту.

Аналітичне мислення мають 32% студентів, вони покладаються на самосвідомість і саморегуляцію, проте може недостатньо враховувати емоційний контекст, що впливає на рівень емпатії.

Реалістичне мислення домінує у 28% студентів, воно підтримує саморегуляцію, але може нехтувати емоційними сигналами, що впливає на загальний рівень емоційного інтелекту.

32% студентів мають дуже високу аналітичність мислення або відмінна.

Було визначено, що найбільший рівень емоційного інтелекту властивий студентській молоді з синтетичним та прагматичним стилем мислення.

З метою розвитку емоційного інтелекту студентів була розроблена тренінгова програма.

ВИСНОВКИ

Емоційний інтелект є ключовим чинником успішної соціальної взаємодії та індивідуального розвитку особистості, особливо в період формування професійних та життєвих орієнтирів. Студентський вік характеризується активним становленням ціннісних установок, поглибленням самопізнання та розвитком здатності ефективно комунікувати з оточенням.

Тому основним завданням цього дослідження став аналіз теоретичних основ дослідження психологічних особливостей взаємозв'язку емоційного інтелекту та стилю мислення у студентської молоді, теоретичне обґрунтувати методичну процедуру дослідження психологічних особливостей взаємозв'язку емоційного інтелекту та стилю мислення у студентської молоді, виявлення за допомогою емпіричного дослідження психологічних особливостей взаємозв'язку емоційного інтелекту та стилю мислення у студентської молоді, визначення умов розвитку емоційного інтелекту у студентської молоді.

В результаті опрацювання теоретичної літератури, що стосується психологічних особливостей взаємозв'язку емоційного інтелекту та стилю мислення у студентської молоді, та проведення емпіричного дослідження, яке пов'язано з даною проблематикою, виявлено наступе:

1. Емоційний інтелект – здатність людини усвідомлювати свої емоції та емоції інших, щоб добре керувати ними наодинці із самим собою та в процесі взаємодії з іншими людьми. Його вивчення допомагає глибше зрозуміти внутрішній світ людини, її здатність взаємодіяти з іншими, формувати гармонійні стосунки, ефективно працювати у командах, упевнено рухатися професійним шляхом та підтримувати емоційне здоров'я.

2. Визначено, що стиль мислення людини впливає не тільки на її погляд на навколишній світ, але й на все її життя. стилі мислення визначають наші підходи до навчання, роботи, творчості, вирішення проблем. Усвідомлення стилів мислення дозволяє педагогам, психологам, керівникам, консультантам і самим індивідам розвивати особистісний потенціал, вдосконалювати комунікацію, підвищувати продуктивність та адаптивність у швидкозмінному світі.

3. Встановлено, що безпосередніх робіт, які зосереджені саме на поєднанні емоційного інтелекту та стилів мислення у студентів, дуже мало. Найбільш близьким є дослідження Ю. Кирилюк. Багато українських дослідників опосередковано торкаються теми, вивчаючи або емоційний інтелект, або стилі мислення окремо, а також аналізуючи чинники, що могли б бути інтегровані у комплексне дослідження.

З огляду на стрімку цифровізацію, глобалізацію та посилення інформаційного тиску, розвиток та застосування емоційного інтелекту стає щораз актуальнішим. Майбутні дослідження можуть зосередитися на нейробіологічних основах емоційного інтелекту, розробці ефективних діагностичних інструментів, впровадженні міждисциплінарних підходів, дослідженні емоційного інтелекту у різних культурах, а також в інтеграції штучного інтелекту для підтримки і вдосконалення емоційної сфери людини.

4. Проведений аналіз дозволив виявити певні психологічні особливості взаємозв'язку емоційного інтелекту та стилю мислення у студентської молоді:

Зокрема, більшість студентів мають середній та низький рівень емоційного інтелекту.

35% студентів мають лівопівкульний тип мислення, вони віддають перевагу проблемам, що вирішуються логічним шляхом; вони активні і говіркі, скоріше конформісти (залежні від групи), шукають точні факти, люблять конструктивні принципи і завдання. Вони легко вступають у контакт з іншими людьми.

57% здобувачів вищої освіти мають правопівкульний тип мислення. Вони здебільшого неконформісти, мають потяг до прояву особистої ініціативи, їм подобаються гнучкі правила, і вони суттєво людиноорієнтовані (емпатійні). Ці люди не дуже товариські, але можуть продуктивно працювати навіть у несприятливих умовах.

У 8% студентів спостерігається змішаний тип мислення. Їм властиве поєднання послідовності в роботі і водночас здатності образно, цілісно, швидко

сприймати події, ретельно обмірковувати свої вчинки, особливо в екстремальних ситуаціях (управлінець, лектор тощо).

15% студентів мають домінуючий синтетичний стиль мислення. Вони надзвичайно чутливі до суперечностей у міркуваннях інших, виявляють підвищений інтерес до парадоксів та конфліктів ідей, нерідко навіть самі провокують такі конфлікти, щоб проявити себе у висуненні нових і оригінальних ідей. Синтетичне мислення потребує відкритості до нових ідей та розуміння різних перспектив, що безпосередньо пов'язано з високим рівнем емпатії та соціальної обізнаності.

12% досліджуваних є ідеалісти. Вони прагнуть, щоб їх сприймали як відкритих, доброзичливих, таких, що заслуговують на довіру й допомагають людям. Ідеалістичне мислення підсилюється самосвідомістю та внутрішньою мотивацією, що є складовими емоційного інтелекту. Проте надмірне зосередження на ідеалах може знижувати практичну емпатію.

Прагматиками є 13% студентів, вони досить гнучкі та адаптивні люди як у когнітивній сфері, так і у сфері поведінки. Як правило, вони комунікабельні, емпатійні, здатні не тільки раціонально обґрунтувати свої пропозиції, а й передбачити етичні та психологічні наслідки запропонованих рішень. Вони небайдуже ставляться до схвалення їх соціальним оточенням, прагнуть викликати симпатію до себе. Прагматичне мислення вимагає саморегуляції та соціальних навичок для ефективної реалізації планів, що є елементами емоційного інтелекту.

Аналітичне мислення мають 32% студентів, вони покладаються на самосвідомість і саморегуляцію, проте може недостатньо враховувати емоційний контекст, що впливає на рівень емпатії.

Реалістичне мислення домінує у 28% студентів, воно підтримує саморегуляцію, але може нехтувати емоційними сигналами, що впливає на загальний рівень емоційного інтелекту.

32% студентів мають дуже високу аналітичність мислення або відмінна.

Було визначено, що найбільший рівень емоційного інтелекту властивий студентській молоді з синтетичним та прагматичним стилем мислення.

З метою розвитку емоційного інтелекту студентів була розроблена тренінгова програма.

Таким чином, виконавши всі намічені завдання дослідження, ми підтвердили висунуту гіпотезу – найбільший рівень емоційного інтелекту властивий студентській молоді з синтетичним та прагматичним стилем мислення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Айзенк Г. Ю. Интеллект: новый взгляд. Запитання психології. 1995. № 1, С. 111-131.
2. Андріїв, В. Психологія емоційної компетентності. Львів : Світ, 2015. 356 с.
3. Андрущенко О. М. Стиль мислення як чинник професійної адаптації майбутніх інженерів. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка*. 2019). № 1 (11), С. 45-53.
4. Антонова О. Є. До проблеми співвідношення інтелекту та креативності у структурі обдарованості. *Креативна педагогіка*. 2017. № 12, С. 33-40.
5. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 1: Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-технологічні принципи. Київ : Либідь, 2008. 320 с.
6. Білик Н. В. Стилі мислення та їх вплив на академічну успішність студентів педагогічних спеціальностей. *Наука і освіта*. 2021. № 3, С. 21–28.
7. Бойко О. М. Емоційний інтелект як чинник професійного становлення майбутніх психологів. *Психологія особистості*. 2010. № 2 (3), С. 45-56.
8. Борисенко Т. М. Емоційний інтелект та його роль у професійному розвитку. Київ : Наукова думка, 2021. 310 с.
9. Брушлінський А. В. Комплексне вивчення людини. *Вісник РДНФ*. 1996. № 3, С. 11-14.;
10. Гаврилюк Н. М. Формування емоційного інтелекту у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2019. № 3, С. 23-29.
11. Гончаренко С. О. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
12. Гончаренко С. О. Психологічне тестування : теорія та практика. Львів : Центр учбової літератури, 2020. 350 с.

13. Горностай П. П. Емоції та особистісний розвиток. *Психологія і суспільство*. 2006. № 4, С. 3-15.
14. Гоулман Д. Емоційний інтелект. Харків : Віват, 2020. 512 с.
15. Григоренко К. І. Психологічні аспекти лідерства в сучасних організаціях. Львів : Центр учбової літератури, 2021. 380 с.
16. Данилюк І. Формування емоційного інтелекту у майбутніх фахівців соціономічних професій. *Наукові записки Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України*. 2011. № 2 (8), С. 56-68.
17. Долинська Л. В. Емоційний інтелект: зміст та структура. *Психологія і педагогіка : методика та проблеми практичного застосування*. 2017. № 49, С. 22-31.
18. Дубровіна І. В. Психологічні аспекти розвитку особистості у підлітковому віці. Київ : Наукова думка, 2006. 240 с.
19. Жданова О. С. Розвиток емоційного інтелекту у процесі професійної підготовки студентів. *Проблеми сучасної психології*. 2018. № 39, С. 109-119.
20. Зінченко Н. М. Емоційна регуляція та емоційний інтелект у професійній діяльності. *Практична психологія та соціальна робота*. 2015. № 3, С. 33-42.
21. Іванова Н. В. Психологія емоцій та мотивації. Дніпро : Просвіта, 2020. 360 с.
22. Карамушка Л. М. Емоційний інтелект керівника: теорія, методи, дослідження. *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 2016. № 4 (12), С. 25-37.
23. Кириленко О. І. Емоційний інтелект у підлітків: формування за допомогою тренінгу. *Психологія і суспільство*. 2019. № 2, С. 44-56.
24. Кирилюк Ю. А. Зв'язок стилів мислення з емоційним інтелектом у підлітків. *Психологія особистості*. 2020. № 1, С. 77–88.
25. Клименко В. В. Психологія емоційного інтелекту: проблеми та перспективи дослідження. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2007. 280 с.
26. Колобич О. П. Загальна психологія : навч. посіб. Львів, 2018. 172 с.

27. Корольчук М. С., Осьодло В. І. Психодіагностика : навч. посіб. Київ : Ельга : Ніка-Центр, 2012. 399 с.
28. Кочубейник В. Емоційний інтелект і лідерство : зв'язок і вплив на результати діяльності. *Український психологічний журнал*. 2012. № 2 (5), С. 59-70.
29. Кравець Р. Емоційний інтелект та академічна успішність студентів. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2014. № 2, С. 15-21.
30. Лемак М. В., Петрище Ю. В. Психологу для роботи : діагностичні методики. Ужгород : Видавництво А. Гаркуші, 2012. 616 с.
31. Лузан П. І. Вимірювання емоційного інтелекту: проблеми валідності. *Психологія і особистість*. 2018. № 1 (13), С. 77-88.
32. Мельник І. Ю. Культурно-детерміновані особливості стилів мислення в учнів старшої школи. *Психологія і особистість*. 2020. № 2, С. 112–123.
33. Овчаренко Л. Стратегії розвитку емоційного інтелекту у підлітків. *Соціальна психологія*. 2016. № 4(60), С. 55-65.
34. Олійник О. В. Стили мислення молодших школярів у процесі формування математичних компетентностей. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2022. № 3, С. 45–51.
35. Охріменко А. Є., Клевака Л. П. Дослідження емоційного інтелекту. *Світ наукових досліджень*. 2023. № 1, С. 131-133.
36. Охріменко А. Є., Клевака Л. П. Поняття та стилі мислення. *76 наукова конференція професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*. 2023. № 1, С. 112-124.
37. Охріменко А. Є., Клевака Л. П. Сутність емоційного інтелекту. *Світ наукових досліджень*. 2024. № 1, С. 129-130.
38. Поліщук Н. Емоційний інтелект у міжособистісній взаємодії. Київ : Либідь, 2019. 220 с.
39. Попова І. Роль емоційного інтелекту у діяльності педагогічних працівників. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2015. № 4, С. 47-57.

40. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник : навчальний посібник. Київ : Каравела, 2020. 418 с.
41. Савченко Л. М. Мисленнєві стилі майбутніх менеджерів: психолого-педагогічний аспект. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2019. № 10, С. 209–219.
42. Савченко О. Емоційний інтелект у контексті професійного розвитку педагогів. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2020. № 1, С. 89-98.
43. Саржевський С. Н. Психологія та патологія емоцій, волі, уваги : навчально-методичний посібник. Запоріжжя, 2017. 72 с.
44. Смульсон М. Л. Психологія розвитку інтелекту. Київ : Інститут психології ім. Г. С. Костюка АПН України, т-во «Знання» України, 2001. 276 с.
45. Стрельников В. Ю., Методики оцінювання інтелекту та критерії творчої особистості. Київ : Редакції загальнопедагогічних газет, 2003. 128 с.
46. Тішко Л. В., Щєпова Д. Р. Філософський аспект мислення. *Грані*. 2021. № 3. С. 90-97.
47. Ткаченко В. І. Диференціація когнітивних стилів мислення студентів технічних спеціальностей. *Вісник психології та педагогіки*. 2023. № 1, С. 59–67.
48. Хорощак Ю. Б. Особливості стилів мислення людини. *Політ. Сучасні проблеми науки*. 2019. № 1, С. 329-331.
49. Шаповал М. О. Експериментальне дослідження стилів мислення у студентської молоді. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2022. № 4, С. 133–142.
50. Шевченко І. В. Формування критичного стилю мислення у вчителів початкових класів. *Актуальні проблеми психології*. 2021. № 27 (3), С. 98–107.
51. Шевченко О. В. Методика психологічного консультування. Київ : Освіта, 2017. 280 с.
52. Яковенко І. Методи розвитку емоційного інтелекту у системі післядипломної освіти. *Науковий вісник Миколаївського національного університету*. 2018. № 4 (53), С. 34-42.

53. Яковенко О. В. Інтелект та мислення. Психологічний практикум : методичний посібник. Київ : ТОВ «НВП ІНТЕРСЕРВІС», 2017. 48 с.;
54. Яценко Т. М. Вплив стилів мислення на розвиток лідерських якостей у студентів. *Проблеми сучасної психології*. 2023. № 49, С. 101-110.
55. Bar-On R. Emotional Quotient Inventory (EQ-i) : Technical Manual. Toronto : Multi-Health Systems, 1997. 232 p..
56. Fiori M., Udayar S. Emotion information processing як новий component of emotional intelligence : theoretical framework і empirical evidence. *Eur. J. Pers.* 2022. № 36. P. 245-264.
57. Gillioz C, Nicolet-dit-Félix M, Wilhelm O and Fiori M Emotional intelligence and emotion information processing: Proof of concept of a test measuring accuracy in discriminating emotions. *Front. Psychol.* 2023. URL : <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2023.1085971/full> (дата звернення: 11.11.2024).
58. Mayer J. D., Caruso D. R., Salovey P. Потужність моделі емоційної intelligence: principles and updates *Emot. Rev.* 2016. № 8. P. 290-300.
59. Petrides K. V., Furnham A. Trait emotional intelligence : психометрична investigation with reference to established trait taxonomies. *Eur. J. Pers.* 2001. № 15, P. 425-448.
60. Salovey P., Mayer J. D. Emotional intelligence. *Imagination, cognition, and personality*. 1989. № 3, P. 185-211.

ДОДАТКИ

Додаток А. Зразки бланків психодіагностики

А.1. Бланк методики дослідження рівня розвитку емоційного інтелекту В. Зарицької

Прізвище, ім'я, по-батькові

№п/п	Твердження	Майже високий (4)	Часто (3)	Частково (2)	Майже ніколи (1)
1	Мене легко розхвилювати				
2	Мене важко засмутити				
3	Я не відчуваю розгубленості перед труднощами				
4	Я відчуваю в собі впевненість				
5	Я надмірно хвилююсь навіть через дрібниці				
6	Я відчуваю себе беззахисним перед відповідальними особами				
7	Хвилювання заважає мені зосередитися на справі				
8	Від образи я плачу				
9	У важких ситуаціях, я, як дитина, потребую, щоб мене пожаліли				
10	Відчуваю розгубленість перед труднощами, коли не знаю як їх подолати				
11	Неприємності викликають в мене хвилювання				
12	Критика на мою адресу в присутності інших викликає в мене хвилювання				
13	Для забезпечення власного спокою я намагаюсь підтримувати з людьми позитивні стосунки				
14	Радісні новини викликають у мене почуття задоволення				
15	Критика віч-на-віч змушує мене зробити відповідні висновки				
16	Я адекватно реагую на негативну критику на свою адресу				
17	Мені не важко самого себе критикувати				
18	Я не відчуваю неприязні до людини, яка мене критикувала				
19	На необґрунтовану критику на людях я спокійно даю пояснення				
20	Я позитивно ставлюся до критики віч-на-віч				
21	Я не серджусь, коли в мене щось не виходить в роботі				
22	Я не втрачаю терпіння, коли треба когось чекати				

23	Мені не важко забути образи та простити людину, яка зробила мені боляче				
24	Мене виводить з рівноваги безвідповідальне ставлення інших людей до роботи				
25	Коли я гніваюсь, то не схильний щось ламати чи розбивати				
26	Я привітно ставлюсь до людей у повсякденному житті та уважно в умовах конфлікту				
27	Я проявляю незадоволення, якщо не вдається доробити справу до кінця				
28	Складні життєві ситуації не викликають у мене неспокій				
29	Незначні неприємності не викликають у мене спалаху гніву				
30	У стресовому стані я можу зосередитися на роботі				
31	У стресовому стані мої звички не змінюються				
32	Коли я гніваюсь, то намагаюсь нікому не зашкодити				
33	Перед розв'язанням складного завдання я намагаюсь настроїтися на його виконання				
34	Я залишаюсь спокійним у період змін у житті: нова робота, нові викладачі, нові друзі та інше				
35	Я складаю список завдань, які треба виконати в першу чергу				
36	Якщо під час відпочинку щось іде не за планом, я спокійно реагую на зміни				
37	Якщо мене щось турбує, я намагаюсь знайти шлях розв'язання проблеми				
38	Якщо мені терміново треба прийняти рішення, я намагаюсь подивитися на проблему очима сторонньої людини				
39	Сумний вигляд людини означає, що вона чимось схвильована				
40	Пригнічений вигляд означає, що людину хтось принизив				
41	Оптимістичний вигляд означає, що людину хвалять за роботу				
42	Ображений вигляд означає, що людину необґрунтовано звинувачують				
43	Почуття провини означає, що людина зробила щось не так				
44	Сумний вираз обличчя означає втрату чогось важливого в житті				
45	Щаслива очікувана подія надає обличчю вираз бурхливої радості				
46	Людина, якій довіряє оточення, має оптимістичний вигляд				

47	Байдужість до всього означає, що у людини відсутня мета в житті, в роботі				
48	Причиною недовіри до людей можуть бути образи в дитинстві				
49	Зрада може викликати сильний гнів				
50	Втрата сенсу життя викликає печаль				
51	Якщо людина робить щось корисне для інших є впевненість у тому, що до неї будуть ставитись із вдячністю				
52	Якщо у людини здійснюються мрії, то її можна вважати щасливою				
53	Важкі хронічні захворювання можуть призводити до песимізму, нервових зривів				
54	Байдужість до людей призводить потім до самотності				
55	Я втрачаю душевну рівновагу, якщо оточення чимось пригнічене				
56	Я не можу залишатися спокійним, якщо оточення чимось схвильоване				
57	Коли друзі говорять про свої проблеми, я намагаюсь їм допомогти				
58	Мене охоплює хвилювання, коли бачу заплакану дитину				
59	Веселий настрій оточення викликає в мене аналогічні емоції				
60	У мене не часто змінюється настрій				
61	Мене важко образити				
62	Я сплю спокійно				
63	У конфліктних ситуаціях я намагаюсь виглядати спокійно				
64	У мене викликає хвилювання, коли я виглядаю гірше, ніж інші				
65	У будь-яких справах я проявляю активність				
66	Коли ситуація складна, я намагаюсь стримувати емоції				
67	Якщо з людьми довірливі стосунки, то я вільно проявляю емоції				
68	Якщо важлива розмова, то емоції проявляю відповідно до ситуації				
69	Якщо людина для мене не цікава, то не проявляю ніяких емоцій				
70	На несуттєву розмову я реагую спокійно				
71	У мене вигляд врівноваженої людини				
72	Я намагаюсь бути спокійним навіть тоді, коли в душі схвильований				
73	Я все роблю з позитивним настроєм				
74	У діловому спілкуванні я намагаюсь проявляти симпатію до співрозмовника				
75	Я сміливо дивлюсь в вічі співрозмовнику				
76	Якщо я симпатизую людині, то ніщо мені не заважає це проявляти				

А.2. Бланк методики «Діагностика емоційного інтелекту» (Н. Холл)

Прізвище, ім'я, по-батькові

№п/п	Твердження	Повністю не згоден (-3)	В основному не згоден (-2)	Почасти не згоден (-1)	Частково згоден (+1)	В основному згоден (+2)	Повністю згоден (+3)
1	Для мене як негативні, так і позитивні емоції служать джерелом знання про те, як чинити в житті.						
2	Негативні емоції допомагають мені зрозуміти, що я повинен змінити у своєму житті						
3	Я спокійний, коли відчуваю тиск з боку						
4	Я здатний спостерігати зміну своїх почуттів						
5	Коли необхідно, я можу бути спокійним і зосередженим, щоб діяти відповідно до запитів життя						
6	Коли необхідно, я можу викликати у себе широкий спектр позитивних емоцій, таких як веселощі, радість, внутрішній підйом і гумор						
7	Я стежу за тим, як я себе відчуваю						
8	Після того як щось засмутило мене, я можу легко впоратися зі своїми почуттями						
9	Я здатний вислуховувати проблеми інших людей						
10	Я не зациклююсь на негативних емоціях						
11	Я чутливий до емоційних потреб інших						
12	Я можу діяти на інших людей заспокійливо						
13	Я можу змусити себе знову і знову встати перед обличчям перешкоди						

14	Я намагаюся підходити до життєвих проблем творчо						
15	Я адекватно реауюю на настрої, спонукання і бажання інших людей						
16	Я можу легко входити в стан спокою, готовності і зосередженості						
17	Коли дозволяє час, я звертаюся до своїх негативним почуттям і розбираюся, в чому проблема						
18	Я здатний швидко заспокоїтися після несподіваного засмучення						
19	Знання моїх справжніх почуттів важливо для підтримки «хорошої форми»						
20	Я добре розумію емоції інших людей, навіть якщо вони не виражені відкрито						
21	Я можу добре розпізнавати емоції за виразом обличчя						
22	Я можу легко відкинути негативні почуття, коли необхідно діяти						
23	Я добре вловлюю знаки у спілкуванні, які вказують на те, в чому інші потребують						
24	Люди вважають мене добрим знавцем переживань інших						
25	Люди, які усвідомлюють свої справжні почуття, краще управляють своїм життям						
26	Я здатний поліпшити настрої інших людей						
27	Зі мною можна порадитися з питань відносин між людьми						
28	Я добре налаштовуюся на емоції інших людей						
29	Я допомагаю іншим використовувати їх спонукання для досягнення особистих цілей						
30	Я можу легко відключитися від переживання неприємностей						

А.3. Бланк методики визначення стилю навчання й мислення

Прізвище, ім'я, по-батькові

№п/п	Твердження	+
	Я вважаю (впевнений, відчуваю, сподіваюсь), що:	
1	а) не дуже добре запам'ятовую обличчя	
	б) не дуже добре запам'ятовую імена	
	в) однаково добре запам'ятовую імена й обличчя	
2	а) краще за все засвоюю усні пояснення	
	б) краще за все засвоюю пояснення на прикладах	
	в) однаково добре засвоюю усні пояснення та пояснення на прикладах	
3	а) здатен легко виявляти почуття й емоції	
	б) помірно стриманий у виявленні почуттів та емоцій	
	в) скутий у виявленні почуттів та емоцій	
4	а) весело і вільно експериментую у спорті, мистецтві, поза роботою	
	б) систематичний і стриманий в експериментуванні	
	в) однаково схильний як до веселого і вільного, так і стриманого та систематичного експериментування	
5	а) віддаю перевагу заняттям, на яких завдання дають послідовно	
	б) віддаю перевагу заняттям, на яких я працюю над декількома завданнями одночасно	
	в) однаково подобається і перший, і другий вид занять	
6	а) віддаю перевагу тестам, де потрібно вибрати одну правильну відповідь із серії відповідей	
	б) віддаю перевагу тестам-есе	
	в) однаково подобається і те, і те	
7	а) гарно інтерпретую мову рухів тіла інтонаційні аспекти усної мови	
	б) погано інтерпретую мову рухів тіла, залежу від того, що говорять люди	
	в) однаково добре інтерпретую мову рухів тіла і мовні вирази	
8	а) легко придумую смішні фрази та вчинки	
	б) насилу вигадую смішні фрази та вчинки	
	в) відносно легко придумую смішні фрази та вчинки	
9	а) віддаю перевагу заняттям, на яких я рухаюсь і що-небудь роблю	
	б) віддаю перевагу заняттям, на яких я слухаю інших	
	в) однаково подобається і те, і те	
10	а) використовую фактичну, об'єктивну інформацію в судженнях	
	б) використовую особистій досвід і почуття в судженнях	
	в) однаково використовую і те, і те	
11	а) легко, весело підхожу до розв'язання проблеми	
	б) серйозно, по-діловому підхожу до розв'язання проблеми	
	в) поєдную веселий і серйозний підхід	
12	а) подумки сприймаю і реагую на звуки й образи більше, ніж на людей	
	б) істотно самодовільний і творчо налаштований у групі людей	

	в) однаково сприйнятливий і самодовільний у розумовому сенсі, незалежно від оточення	
13	а) майже завжди вільно використовую будь-який доступний матеріал для роботи	
	б) іноді використовую будь-який доступний матеріал для роботи	
	в) віддаю перевагу роботі з відповідним, відомим матеріалом, використовуючи його за призначенням	
14	а) люблю, коли мої знання чи роботу заплановано, і я знаю, що конкретно я маю робити	
	б) люблю, коли мої заняття чи робота характеризуються певною гнучкістю й можливими змінами в міру просування	
	в) однаково віддаю перевагу як запланованим, так і відкритим для змін заняттям та роботі	
15	а) вельми винахідливий	
	б) іноді винахідливий	
	в) ніколи не виявляю винахідливість	
16	а) краще за все думаю, лежачи на спині	
	б) краще за все думаю, сидячи прямо	
	в) краще за все думаю в русі чи під час ходіння	
17	а) подобаються заняття, на яких завдання мають чітку, безпосередню практичну придатність	
	б) подобаються заняття, на яких завдання не мають чіткої практичної придатності	
	в) однаково подобається і те, і те	
18	а) подобається здогадуватися і пророкувати значну кількість ситуацій, коли не впевнений у якихось речах	
	б) швидше не стану пророкувати, якщо не впевнений	
	в) здогадуюсь у деяких видах ситуацій	
19	а) подобаються висловлювати почуття й ідеї простою мовою	
	б) подобаються виражати почуття й ідеї віршами, піснями, танцями	
	в) однаково подобаються обидва види самовираження	
20	а) зазвичай отримую багато нових ідей із поезії, символів і т. ін.	
	б) іноколи отримую нові ідеї з поезії, символів і т. ін.	
	в) рідко отримую багато нових ідей із поезії, символів тощо	
21	а) віддаю перевагу простим завданням	
	б) віддаю перевагу складним завданням	
	в) однаково подобаються і прості, і складні завдання	
22	а) реагую на відклик до емоцій	
	б) реагую на відклик до логіки	
	в) однаково реагую і на те, і на те	
23	а) віддаю перевагу роботі над проблемами (задачами) послідовно, одну за одною	
	б) віддаю перевагу роботі над декількома проблемами (задачами) одночасно	
	в) однаково подобається і послідовна, й одночасна робота над декількома проблемами (задачами)	
24	а) віддаю перевагу вивченню традиційних областей предмета	
	б) віддаю перевагу вивченню теорії й гіпотез нового предмета	
	в) однаково подобається і те, і те	
25	а) віддаю перевагу аналітичному читанню, критиці	

	б) віддаю перевагу творчому, читанню, що синтезує, дозволяє застосувати та використати інформацію для розв'язання задач	
	в) однаково подобається і те, і те	
26	а) віддаю перевагу інтуїтивному способу вирішення завдання	
	б) віддаю перевагу логічному способу вирішення завдання	
	в) однаково подобається і логічний, і інтуїтивний підхід	
27	а) віддаю перевагу зоровому уявленню під час розв'язання задач	
	б) під час розв'язання задач подобається аналізувати вголос	
	в) не роблю ні того, ні того	
28	а) подобається розв'язувати задачі, спираючись на логіку	
	б) подобається розв'язувати задачі, спираючись на досвід, практику	
	в) однаково подобається і те, і те	
29	а) умію гарно пояснювати усно	
	б) умію гарно пояснювати в русі й дії	
	в) умію однаково гарно пояснювати як усно, так і наочним способом	
30	а) навчаюсь швидше, коли викладач використовує усні пояснення	
	б) навчаюсь швидше, коли викладач використовує письмові пояснення	
	в) однаково подобається і той, і той спосіб пояснення	
31	а) під час запам'ятовування та мисленні спираюсь на мову	
	б) під час запам'ятовування спираюсь на образи	
	в) однаково спираюсь і на мову, і на образи	
32	а) подобається аналізувати вже закінчений матеріал	
	б) подобається організувати й доводити до кінця незавершений матеріал	
	в) не подобається не той, не той вид діяльності	
33	а) подобається розмовляти й писати	
	б) подобається малювати й маніпулювати	
	в) подобається і те, і те	
34	а) легко можу загубитися навіть у знайомій обстановці	
	б) легко орієнтуюся навіть у незнайомій обстановці	
	в) відносно гарно орієнтуюся	
35	а) більш творча натура, ніж інтелектуальна	
	б) більш інтелектуальна натура, ніж творча	
	в) інтелектуальна і творча натура	
36	а) подобається перебувати в гамірній людній обстановці, де постійно щось відбувається	
	б) подобається перебувати в обстановці, де можу сконцентруватися на чомусь одному	
	в) іноді подобається і те, і те	
37	а) переважно, цікавлюся естетичними проблемами: мистецтвом, музикою, танцями	
	б) переважно, цікавлюся практичними, прикладними речами: роботою, походами, колективними видами спорту	
	в) однаково беру участь і в тому, і в тому виді діяльності	
38	а) професійне покликання, переважно, до бізнесу, економіки	
	б) професійне покликання, переважно, до гуманітарним наук	
	в) нині не маю чіткого уявлення	
39	а) віддаю перевагу вивченню деталей і специфічних фактів	
	б) віддаю перевагу загальному огляду предмета, погляду на картину загалом	

	в) подобається, коли загальний огляд перемежується деталями	
40	а) розумово сприйнятливий і реаую на те, що чую та читаю	
	б) у стані розумового пошуку, самопізнання у процесі навчання	
	в) і те, і те	

А.4. Бланк методики визначення стилю мислення А. Харрісона та Р. Бремсона

Прізвище, ім'я, по-батькові

№п/п	Твердження	+	
А	Коли я працюю у групі, для мене найважливіше...		
	1) зрозуміти цілі та мотиви поведінки учасників групи		
	2) зрозуміти цілі та значення роботи, що виконується		
	3) спланувати наші дії для досягнення поставленої мети		
	4) зрозуміти, який зиск можна отримати від цієї роботи		
Б	Для мене графіки, схеми, креслення у книжках та статтях, як правило...		
	1) корисніші за текст, якщо вони точні		
	2) корисні, якщо вони чітко відображають важливі факти		
	3) корисні, якщо вони підкріплюються та пояснюються текстом		
	4) корисні, коли вони спонукають до роздумів над тестом		
В	Коли на дозвіллі я читаю журнальну чи газетну статтю, вона буде, найімовірніше...		
	1) про те, як комусь вдалося розв'язати особисту або суспільну проблему		
	2) присвячена дискусійному політичному або соціальному питанню		
	3) повідомленням про наукове чи історичне дослідження		
	4) про цікаву, популярну людину чи подію		
Г	Коли переді мною стоїть практичне завдання, перше, що я хочу знати, це...		
	1) який метод є найкращим для розв'язання цього завдання		
	2) кому й коли потрібно, щоб завдання було розв'язане		
	3) чому це завдання потрібно розв'язувати		
	4) як впливатиме розв'язання цього завдання на інші завдання, які доводиться вирішувати		
Д	Яка безпосередня, негайна вигода від розв'язання завдання		
	Г	Найкраща форма іспиту, як на мене, це - ...	
	1) перелік конкретних, практичних запитань із предмета		
	2) вільна дискусія серед тих, хто складає іспит		
	3) усний виклад знань		
Д	4) повідомлення у довільній формі: як я використав те, чого навчився		
	5) письмовий звіт, що охоплює історію питання, теорію й метод		
Д	Люди, якості яких я найбільше поважаю, це - ...		

	1) видатні філософи й учені	
	2) письменники та вчителі	
	3) лідери ділових і політичних кіл	
	4) економісти та інженери	
	5) телеведучі й журналісти	
Е	Я читаю книжку, як правило, тому що...	
	1) відчуваю потребу в удосконаленні своїх професійних знань	
	2) людина, яку я поважаю, порадила мені прочитати цю книжку	
	3) хочу збагатити свою загальну ерудицію	
	4) хочу вийти за межі своєї діяльності	
	5) хочу дізнатися більше про певний предмет, явище	
Є	Коли я вперше розпочинаю якусь справу, то...	
	1) визначаю для себе рівень якості, до якого я маю прагнути	
	2) шукаю шляхи та способи виконати її швидше та з найменшими витратами	
	3) обмірковую альтернативні способи виконання цієї справи	
	4) намагаюся дізнатися, як інші виконували подібні справи	
	5) намагаюся знайти найкращий спосіб виконання справи	

*А.5. Бланк методики дослідження аналітичності мислення «Числові ряди»
Крепеліна*

Прізвище, ім'я, по-батькові

№п/п	Числові ряди
1	2 4 6 8 10 12 14...
2	6 9 12 15 18 21 24...
3	3 6 12 24 48 96 192...
4	4 5 8 9 12 13 16...
5	22 19 17 14 12 9 7...
6	39 38 36 33 29 24 18...
7	16 8 4 2 1 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$...
8	1 4 9 16 25 36 39...
9	21 18 16 15 12 10 9...
10	3 6 8 16 18 36 38..
11	12 7 10 5 8 3 6...
12	2 6 9 27 30 90 93
13	8 16 9 18 11 22 15...
14	7 21 18 6 18 15 5...
15	10 6 9 18 14 17 34...

Додаток Б. Первинні дані обробки результатів

Б.1. Первинні дані обробки результатів за дослідження рівня розвитку емоційного інтелекту В. Зарицької

№ з/п	Розуміння особистістю власних емоцій	Самоконтроль і саморегуляція емоцій	Розуміння особистістю емоцій інших	Здатність використовувати емоції у діяльності та спілкуванні	Загальний рівень розвитку емоційного інтелекту
1	середній	низький	середній	середній	середній
2	високий	високий	середній	високий	середній
3	низький	високий	середній	високий	високий
4	низький	високий	середній	високий	високий
5	достатній	достатній	достатній	достатній	достатній
6	достатній	достатній	достатній	достатній	достатній
7	середній	низький	низький	низький	низький
8	середній	низький	низький	низький	низький
9	достатній	достатній	середній	достатній	достатній
10	достатній	достатній	середній	достатній	достатній
11	середній	середній	середній	середній	середній
12	високий	високий	високий	високий	високий
13	високий	високий	високий	високий	високий
14	низький	низький	низький	низький	низький
15	низький	низький	низький	низький	низький
16	середній	середній	середній	середній	середній
17	середній	середній	середній	середній	середній
18	середній	середній	середній	середній	середній
19	середній	середній	середній	середній	середній
20	середній	середній	середній	середній	середній
21	високий	високий	високий	високий	високий
22	високий	високий	високий	високий	високий
23	низький	низький	низький	низький	низький
24	низький	низький	низький	низький	низький
25	середній	середній	середній	середній	середній
26	середній	середній	середній	середній	середній
27	достатній	достатній	достатній	достатній	достатній
28	достатній	достатній	достатній	достатній	достатній
29	низький	низький	низький	низький	низький
30	низький	низький	низький	низький	низький
31	середній	середній	середній	середній	середній
32	середній	середній	середній	середній	середній
33	низький	низький	низький	низький	низький
34	низький	низький	низький	низький	низький
35	низький	низький	середній	середній	середній
36	низький	низький	середній	середній	середній
37	середній	середній	середній	середній	середній
38	високий	високий	високий	високий	високий
39	високий	високий	середній	високий	високий
40	середній	середній	середній	середній	середній
41	середній	середній	середній	середній	середній
42	середній	достатній	достатній	достатній	достатній

43	низький	достатній	достатній	достатній	достатній
44	низький	низький	низький	низький	середній
45	середній	низький	низький	низький	середній
46	середній	середній	середній	середній	середній
47	достатній	достатній	середній	середній	достатній
48	достатній	достатній	середній	середній	низький
49	низький	низький	низький	середній	низький
50	низький	низький	середній	середній	низький

Б.2. Первинні дані обробки результатів методики «Діагностика емоційного інтелекту» (Н. Холл)

№ з/п	Емоційна обізнаність	Управління своїми емоціями	Самомотивація	Емпатія	Розпізнавання емоцій інших людей	Інтегративний рівень емоційного інтелекту
1	середній	низький	середній	середній	середній	середній
2	високий	високий	високий	високий	середній	високий
3	низький	високий	високий	високий	високий	високий
4	низький	високий	середній	високий	високий	високий
5	середній	середній	середній	середній	середній	середній
6	середній	середній	середній	середній	середній	середній
7	середній	низький	низький	низький	низький	низький
8	середній	низький	низький	низький	низький	низький
9	середній	середній	середній	середній	середній	середній
10	середній	середній	середній	середній	середній	середній
11	середній	середній	середній	середній	середній	середній
12	високий	високий	високий	високий	високий	високий
13	високий	високий	високий	високий	високий	високий
14	низький	низький	низький	низький	низький	низький
15	низький	низький	низький	низький	низький	низький
16	середній	середній	середній	середній	середній	середній
17	середній	середній	середній	середній	середній	середній
18	середній	середній	середній	середній	середній	середній
19	середній	високий	середній	середній	середній	середній
20	середній	високий	середній	середній	середній	середній
21	високий	високий	високий	високий	високий	високий
22	високий	високий	високий	високий	високий	високий
23	низький	низький	низький	низький	низький	низький
24	низький	низький	низький	низький	низький	низький
25	середній	середній	середній	середній	середній	середній
26	середній	середній	середній	середній	середній	середній
27	середній	середній	середній	середній	середній	середній
28	середній	середній	середній	середній	середній	середній
29	низький	низький	низький	низький	низький	низький
30	низький	низький	низький	низький	низький	низький
31	середній	середній	середній	середній	середній	середній
32	середній	середній	середній	середній	середній	середній
33	низький	низький	низький	низький	низький	низький
34	низький	низький	низький	низький	низький	низький
35	низький	низький	середній	середній	середній	середній
36	низький	низький	середній	середній	середній	середній
37	середній	середній	середній	середній	середній	середній
38	високий	високий	високий	високий	високий	високий
39	середній	високий	середній	високий	високий	високий
40	середній	середній	середній	середній	середній	середній
41	середній	середній	середній	середній	середній	середній
42	середній	середній	середній	середній	середній	середній
43	низький	середній	середній	середній	середній	середній
44	низький	низький	низький	низький	середній	середній

45	середній	низький	низький	низький	середній	середній
46	середній	середній	середній	середній	середній	середній
47	середній	середній	середній	високий	середній	середній
48	середній	середній	середній	середній	низький	низький
49	низький	низький	низький	середній	низький	низький
50	низький	низький	середній	середній	низький	низький

Б.3. Первинні дані обробки результатів методики визначення стилю навчання й мислення (П. Торранс, С. Рейнолдс, Т. Ригель, О. Болл)

№ з/п	Тип мислення
1	лівопівкульний
2	змішаний
3	правопівкульний
4	правопівкульний
5	правопівкульний
6	правопівкульний
7	лівопівкульний
8	лівопівкульний
9	правопівкульний
10	правопівкульний
11	правопівкульний
12	правопівкульний
13	змішаний
14	лівопівкульний
15	лівопівкульний
16	правопівкульний
17	правопівкульний
18	правопівкульний
19	змішаний
20	змішаний
21	правопівкульний
22	правопівкульний
23	лівопівкульний
24	лівопівкульний
25	правопівкульний
26	правопівкульний
27	правопівкульний
28	правопівкульний
29	лівопівкульний
30	лівопівкульний
31	правопівкульний
32	правопівкульний
33	лівопівкульний
34	лівопівкульний
35	лівопівкульний
36	лівопівкульний
37	правопівкульний
38	правопівкульний
39	правопівкульний
40	правопівкульний
41	правопівкульний
42	правопівкульний
43	правопівкульний
44	лівопівкульний
45	лівопівкульний
46	правопівкульний

47	правопівкульний
48	правопівкульний
49	лівопівкульний
50	лівопівкульний

*Б.4. Первинні дані обробки результатів методики визначення стилю мислення
А. Харрісона та Р. Бремсона*

№ з/п	Стиль мислення
1	аналітичний
2	синтетичний
3	синтетичний
4	аналітичний
5	аналітичний
6	реалістичний
7	ідеалістичний
8	ідеалістичний
9	реалістичний
10	аналітичний
11	аналітичний
12	прагматичний
13	прагматичний
14	реалістичний
15	реалістичний
16	аналітичний
17	аналітичний
18	аналітичний
19	аналітичний
20	реалістичний
21	синтетичний
22	синтетичний
23	реалістичний
24	реалістичний
25	аналітичний
26	аналітичний
27	аналітичний
28	аналітичний
29	реалістичний
30	реалістичний
31	синтетичний
32	синтетичний
33	ідеалістичний
34	ідеалістичний
35	аналітичний
36	аналітичний
37	аналітичний
38	синтетичний
39	прагматичний
40	прагматичний
41	реалістичний
42	ідеалістичний
43	ідеалістичний
44	реалістичний
45	реалістичний
46	реалістичний

47	прагматичний
48	прагматичний
49	реалістичний
50	прагматичний

Б.5. Первинні дані обробки результатів методики «Числові ряди» Крепеліна

№ з/п	Аналітичність мислення
1	дуже висока аналітичність мислення або відмінна
2	аналітичність висока, або добра
3	аналітичність висока, або добра
4	дуже висока аналітичність мислення або відмінна
5	дуже висока аналітичність мислення або відмінна
6	аналітичність низька, або погана
7	аналітичність дуже низька, або дуже погана
8	аналітичність дуже низька, або дуже погана
9	аналітичність низька, або погана
10	дуже висока аналітичність мислення або відмінна
11	дуже висока аналітичність мислення або відмінна
12	аналітичність висока, або добра
13	аналітичність висока, або добра
14	аналітичність дуже низька, або дуже погана
15	аналітичність дуже низька, або дуже погана
16	дуже висока аналітичність мислення або відмінна
17	дуже висока аналітичність мислення або відмінна
18	дуже висока аналітичність мислення або відмінна
19	дуже висока аналітичність мислення або відмінна
20	аналітичність середня, або задовільна
21	аналітичність середня, або задовільна
22	аналітичність середня, або задовільна
23	аналітичність дуже низька, або дуже погана
24	аналітичність дуже низька, або дуже погана
25	дуже висока аналітичність мислення або відмінна
26	дуже висока аналітичність мислення або відмінна
27	дуже висока аналітичність мислення або відмінна
28	дуже висока аналітичність мислення або відмінна
29	аналітичність дуже низька, або дуже погана
30	аналітичність дуже низька, або дуже погана
31	аналітичність висока, або добра
32	аналітичність висока, або добра
33	аналітичність дуже низька, або дуже погана
34	аналітичність дуже низька, або дуже погана

35	дуже висока аналітичність мислення або відмінна
36	дуже висока аналітичність мислення або відмінна
37	дуже висока аналітичність мислення або відмінна
38	аналітичність низька, або погана
39	аналітичність середня, або задовільна
40	аналітичність середня, або задовільна
41	аналітичність середня, або задовільна
42	аналітичність дуже низька, або дуже погана
43	аналітичність дуже низька, або дуже погана
44	аналітичність дуже низька, або дуже погана
45	аналітичність дуже низька, або дуже погана
46	аналітичність низька, або погана
47	аналітичність низька, або погана
48	аналітичність низька, або погана
49	аналітичність низька, або погана
50	аналітичність висока, або добра